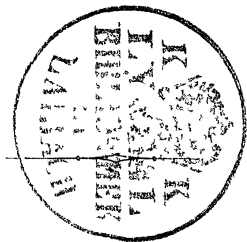

Najdenček

ali

pravični se tudi živine usmili.

Prevedeno iz nemščine.

V Ljubljani

1881.

Založnik in prodajalec Janez Giontini.

Natisnila Kleinmayr & Bamberg v Ljubljani.

I.

Minulo je uže pol stolétja, kar je potoval grof R sè svojo soprogo po najlepših pokrajinah svoje obširne domovine. Ko prideta blizu neke lepe vasi, polasté se grofinje velike slabosti. Žila ji jame močno utripati in obraz postajati višnjevo-rudeč. Kočijaž, kolikor mu je moč, naganja konje a kmalu se vsi pripeljejo v vas, kjer spravijo bólnó gospo v neki gostilnici v posteljo. Grof brez odloga pošlje po vaškega zdravnika, ki pa nij bil doma. Bolečine in slabosti grofinje so prihajale večje in večje. Žila je urneje bila, sapa težja prihajala in rudečica na obrazu je naznanjala, da je gospe treba puščati.

»Kje je najbližji zdravnik?« skrbno vpraša grof krčmarico, ki je ravno z gorcim čajem v roci stopila v stanico.

»V mestu, dve uri od todi, plemeniti gospod,« odgovori ona.

»Za Boga, to je predaleč. Ali nij nikogar v vasi, ki bi bil véšč zdravilstva in umi v sili puščati?«

»Plemeniti gospod, naš živinozdravnik.«

»Živinozdravnik? Kaj neki mislite, žena, menite, da je soproga moja živinče?« —

»Visoki gospod,« reče krčmarica nekoliko prestrašena, — naš živinozdravnik nij nepripraven človek, ne le živine nego i ljudi je že z dobrim vspehom ozdravil.«

»Naj pride, Ludjevit,« — prosi grofinja, ker so bolečine večje in večje prihajale, — vsaj ni taka reč, puščati.« —

Grof pošlje po živinozdravnika. Njegov kočijaž, Gašper, moral se je pak urno v mesto peljati in pripeljati sobòj do večera na vsaki način zdravnika.

Grofu se obličje zjasni in pade mu kamen od srca, ko stopi v sobo lepo oblečen mož prijaznega obraza, ki ga dostojno pozdravi in ponudi svojo zdravniško pomoč. Grof pelje živinozdravnika k postelji bolne gospé, katerej je ročno puščal. Grofinji je kmalu odleglo; živinozdravnik jo pa s prijaznimi besedami potolaži in reče, da ji bode moč, v dvéh dnéh dalje potovati. Vrhu tega je pa tako spretno govoril o bolezni gro-

finje, da so se vsi čudili njegovim zdravniškim vednostim. —

Grof mu je nehoté moral izražati svoje začudenje. —

»Za Boga — pravi on — škoda, da niste česar več postali z vašimi znanostimi, nego živinozdravnik.« —

»Gospod grof, mislim, da sem pravo izvolil. Spreten živinozdravnik je bolji od slabega človeškega.« —

»Slab človešk zdravnik bi vi nikdar ne bili. Ali ste se lotili iz lastnega nagiba živinozdravništva, ali vas je česa k temu primoralo?« —

»Vsled lastnega nagiba, gospod grof, sem se ga lotil. Lahko bi bil postal kaj drugega, kar so mi tudi drugi svetovali, ali postal sem raje živinozdravnik, kajti dolžnost me je vezala, živini izkazati svojo hvaležnost.« —

»Kako, iz dolžne hvaležnosti?« —

»Gospod grof, živalim imam več zahvaliti, nego ljudem.« —

»Rad bi vedel, kako; prosim, povedite mi svoje dogodjaje iz vašega življenja in ostanite pri meni na večerji!« —

V tem trenótji se pripelje doktor iz mesta. Videvši, da je grofinja iz nevarnosti, uzna vse za dobro, kar je bil živinozdrav-

nik v sili ukrenil. Ko se slednji še izgovarja in opravičuje, mu pravi doktor: »Vsaj vas poznám, gospod Mešnik; morali ste tako storiti, kajti uro pozneje a — mrtvud umoril bi bil gospó; zdaj je pa vsa nevarnost odstranjena. Pogledat' bom pa vendar prišel še jutri k gospé grofinji.«

Živinozdravnik ostane pa pri grofovi večerji, kamor je bil povabljen, ter pové priprosto in resnično vse dogodjaje iz svojega življenja. —

II.

Najdenček.

Dva dni od tod je Léskova vas. Velika, ubožna vas je, ktere prebivalci se večidel od tkanja in predenja živé. Na koncu vasi je stala majhna, pol poderta kočá, ktera se je viharjem in vreménu kakor po čudesu branila.

V nji je stanovala stara vdova, pastirjeva Maruša imenovana. Silno uboga je bila in od beračije in milih darov se je živila. Zaničevanja je dokaj terpéla; posebno hudobni otroci v vasi so jo, kar so mogli, dražili in zaničevali. Navadno si ni nič iz tega storila. Pa zmerjala in oštevala jih je obilno, če so se njenega ljubčka, starega Parizeljna, lotili. Na tega so imeli fantje poséбно piko. Kjer koli se je »Marušni otrok« — tako so imenovali pséta — pokazal, so ga z vpitjem in kamenjen sprejéli. Z režanjem in lajanjem jim je odgovoril, stara Maruša pa z zmer-

janjem, žuganjem in rotenjem, da ni bilo ne konca ne kraja. Ali se je bilo tedaj čuditi, da je Parizelj, kateri je pri stari Maruši malo kdaj kak dober grizljaj vžil, ob takem ravnanji bolj in bolj medlel in nazadnje samo še senci podoben ostal. Še majhnemu so mu hudobni otroci rép odsekali; mesarsk pes mu je v nesrečnem boji eno uho popolnoma in tri déle družega odgriznil. V starosti je na enem očésu oslepel in zavoljo starosti je tudi zobe zgubil, tako da mu nazadnje nič družega ni ostalo, kakor dobro serce in zvesta ljubezen do stare Maruše, ktere ljubček je do njegove smerti ostal.

Necega jesenskega večera so nevkretni otroci Parizeljna in Marušo na popisan način zvunej vasi na majhni senožeti napadli in dražili. Maruša jih je kregala in zmerjala; Parizelj je renčal in ostanek svojih zob kazal. Za dobro je pa spoznal, se umakniti in v goščavo zbežati, kjer je lajal in ostal. Težko dihaje in nad hudobnostjo otrok razserjena je hitela stara Maruša za svojim ljubčkom in videla s čudenjem, da je njeni Parizelj detice lizal, ki je v snažne plenice povito pod grmičem skrito ležalo.

To detice bil sem jaz. Še dandanešnji ne vém, kdo so bili moji starši. Nikoli nisem nič slišal o njih.

Stara Maruša je bila usmiljenega srca. Na roke me je vzela, v svojo kočo nesla in mi posteljico iz slame in sena naredila. Da je stara Maruša detice našla, je kmalu po vasi slovelo. Mnogo ljudij me je prišlo gledat; pa malokdo je prinesel mleka in plenice za nago, stradajočo sirotico. Nihče ni imel veselja, ubogi vdovi breme odvzeti in me ređiti. Popraševali so sicer, kako da bi bil v grmovje prišel, kdo bi moji starši vtegnili biti. Pa nič niso zvedeli. Osem dni pozneje ni nihče več o meni govoril, kakor so v začetku tak hrum zastran mene zagnali in v vsaki krčmi ničesar kakor o meni govorili.

Stara Maruša je imela nad manoj srčno veselje. V svojem zakonu si je vedno otrok želela, pa še le v njeni starosti so se ji imele želje spolniti. Silno si je prizadevala in povsod zavoljo mene beračila, da si je mogla kozo kupiti. Poleg nje imel je stari Parizelj največje veselje nad menoj. Cele ure je ležal poleg mene in mi prijazno obraz in roke lizal ali pokladal svoj smrček na moja lica in me sè svojim očesom prijazno in mило gledal.

Stareji sem prihajal in vsled skerbne odgoje sem dobival od dne do dne bolj krepek in zdrav život. Kadar je šla stara Maruša

na bero — kar se je navadno trikrat v tednu zgodilo — me je zaprla in starega Parizeljna pustila, da me je varoval in mi družčino delal. Prav dobro sva se imela, psiček je imel poterpljenja in ljubezni dosti, igranje in norčevanje prenašati, kakoršne psi sicer le prav neradi in večidel s šavsanjem in renčanjem prenašajo. Dostikrat sva imela tudi kozo v družčini, kadar ni bila na paši. Med téma nedolžnima živalima sem lahko čakal, da se je Maruša vrnila, ktera me je potem s kakim dobrim grižljejem odškodovala, ker je tako dolgo ni bilo. Tako sem rastel; koj ko sem znal tekati, sem moral iti z Marušo na bero. Moja mladost in prošnje moje so imele usmiljenje do ljudi buditi in béro množiti. Storil sem, kar mi je bilo mogoče, in moja rednica je bila z menoj zadovoljna. Na tacih potih je bil navadno Parizelj najini tovarš. Posebno je na mene kot svojega ljubčka pazil. Dasiravno se za vsako zabavljanje še zmenil nij in je vse voljno prenašal, bi vendar nikomur ne bi svetoval, mene le količkaj razžaliti. O tacih prilikah je pozabil svojo starost in nezmožnost; z jezo in zlobo se je zaprašil v tistega, kteri je hotel mene razžaliti.

Ko sem bil sedem let star, Parizelj pogine. Na mojih kolenih je izdihnil svoje živ-

ljenje. Britko sem jokal. Stara Maruša me je komaj potolažiti mogla in dolgo je trpelo, predno mi je bilo moč, svojega zvestega psa pozabiti. — Maruša je od dné do dné bolj hirala. Namestu nje sem moral jaz prosit hoditi.

Prav slabo se je nama včasih godilo. Pa stara Maruša je bila vedno pogumnega srca in tolažila me je, kedar sem s prazno mavho jokaje domov prišel in sem se pri-tožil zoper ljudsko trdosrčnost. »Stari Bog še živi!« ni je dostikrat rekla: »Oče je nas vseh. On, ki tice v višavi živi in cvetlice na polji oblači, bo tudi tebe preživil in oblačil! Oče nebeški za vse skrbi. Pojdi tedaj jutri le zopet prosit. Kar danes nisi dobil, znaš jutri dobiti!«

Skoraj eno leto sem hodil na beračenje, kar Bog drugače z menoj sklene. Ko sem necega večera domov prišel, našel sem svojo dobrotnico mrtvo: srečno je v Gospodu zas-pala! Že nekoliko dni poprej se je po vrednem prejetji svetih zakramentov k smrti pripravila in dostikrat je z menoj o svoji smrti govorila. Pa nesreča me tedaj ni ne-pripravljenega zadéla, pa vendar me je smrt moje dobrotnice, ki me je s tolikim trudom in trpljenjem na noge skopala, kakor grom

iz jasnega neba zadela. Moje vpitje in jokanje je priklicalo najinega soseda, starega kmeta, po imenu Štefelj. Ko vidi revščino in mene zapuščenega, se mu v serce smilim. »Anže! pojdi z mano;« pravi, »bom že skerbel, da bomo staro Marušo pošteno pokopali!«

III.

Kristina.

Ostal je mož beséda. V začetku sem moral pri njem gosi pasti, čez leto pa njegove ovce. Dobro se mi je godilo. Tudi njegova žena, ki je začetkoma pisano gledala, me je rajše iméla, ko je moja zvestost in ljubezen do živál videla. Težko se spominjam tistih tréh lét, ktere sem pri Štefeljnu preživel; bila so leta nedolžnega veselja in brezskernosti. Zjutraj sem gonil svoje ovčice na zelene trate; Sultan, velik pes, me je spremljeval in veselo skakaje razodeval svoje veselje. Moje ovčice so veselo meketale in po paši skakale, da se mi je serce smejalo. Mnogokrat sem se med nje vsedel; kadar sem jih poklical, so pritekale, mi roke lizale in kruhek zobale, ki sem ga svojim ustom pritergal. Zdaj so pokladale svoje glavice na moje koléna, in prišle stare ovce s svojimi mladiči, kakor če bi jih hotele moji ljubezni priporočiti, in so veselo meketale,

ko sem mlade živalčice objemal, kar mojemu zvestemu Sultanu dostikrat nij bilo kaj povšeči in kar je s tem razodeval, da je nevoljno renčal in se mi dostikrat, se vé da prav nerodno, prilizovati hotel. Ko je solnce više stalo in pripekalo, imel sem v bližnjem gozdiču hladno senco. Tu sem poslušal veselo tičje petje ali sem pa sam na svojo piščal kako okroglo zapiskal. Kmalu sem se tudi s tiči soznanil. Zeló sem jih ljubil.

Natresal sem jim zerna ali pa mravljinčinih jajčic. K meni so prileteli. Na glavo ali pa na ramo so se mi usedali in zobali z roke. Lahko bi jih bil lovil; pa preveč sem jih ljubil, kakor pa bi bil le eno teh živalic mogel ujeti. —

Srečnejše sem med živalimi živel kakor med ljudmi. Moj zvesti Sultan je bil noč in dan pri meni. Ljubil sem svoje živali, svoje življenje bi bil za nje dal. Spoznal sem, kako koristne so nam ljudem, in umeti nisem mogel, kako morejo ljudje tako nehvaležni in še celo neusmiljeni do živali biti. Dostikrat sem se s kmeti in hlapci kregal, ki so svoje vole in konje preobkladali, jim slabe in netečne piče dajali in po krivici s pretepanjem njihovo zvesto službo povračali. Dostikrat sem vole in krave pomiloval, ki niso mogli dosti delati ne dosti mleka

dati. Mislil sem dostikrat: »No, če bi ti kmet bil, bi drugače s svojo živino ravnal; dal bi ji snažen hlev, dobre, tečne kerme in zmérnega dela! Vsaj je vendar pridna in tudi stvar božja!« Najbolj so se mi pa nesrečni konji smilili, ki so morali po zimi še več terpeti kakor po leti. Za ovčami in psi sem največ ljubil konje, te krasne, koristne živali. Še zdaj se spominjam, kako sem se z nekim fantom valjal. Ničesar si nisem bolj želel, kakor kočijaž biti. Da bi pa to mislil, kdaj kakor bogat kmet, sam konje in voz imeti, to bi bil za me v moji ponižni mladosti greh.

Bil sem drugo leto pri Štefeljnu, ko pride mlada deklica, Kristina po imenu, k njemu za gosarico. Sirotica je bila prav krotka, v šolskih predmetih prav dobro podučena. Kmalu se soznaniva in v najini nedolžnosti sva veselo svoje živalice na pašo gonila, ona gosi, jaz pa ovce. Ker sva vsak dan vkup živela in pasla, se prav srčno sprijazniva. Kmalu si svoje življenje, svoje upanje in nadloge razodeneva. Na polji sva vkup molila, jedla in svoje pičle grižljeje delila. Eden družemu sva pomagala, eden družemu živali pasla; z eno besedo, nisva mogla biti sama.

Zahvaliti se imam tej deklici dokaj. Ona je znala brati, jaz nisem nikoli v šolo ho-

dil. Necega dné pokaže mi Kristina lepo knjigo, in reče, naj berem. Srce me zaboli in sramota me obide, ko ji povem, da ne znam brati. Milo me pogleda ter reče: »Oj, Anže, to je velika nesreča, če človek ne zna brati in pisati; se li hočeš učiti?«

»Hočem se, Kristina, z veseljem se hočem učiti. Kmet me ne pusti v šolo, kdo bi me pa učil?« Solze polijo lica, ko sem to govoril. Prijazno me Kristina tolaži in mi obljubi, me brati in pisati učiti rekoč: »Čas, ki ga s praznimi marnami in igranjem na paši trativa, porabiva raje k učenju.«

Kar je Kristina obljubila, to je storila. Za lastne denarje kupila je abecednik. Z veseljem sem se učil in lahko, ker me je veselilo. Čez pol leta znal sem že precej brati. Potem me je začela Kristina na tablici pisati učiti. To je bilo težje, pa vendar me je toliko naučila, da sem znal svoje ime dobro zapisati in pismice za silo načekati. Moje veselje in moja hvaležnost do Kristine je bilo neskončno. Spominjam se še zdaj, da sem svoj četrletni zaslužek v to obernil, da sem svoji učiteljici kupil par volnenih nogovic za zimo. Kmalu potem me Kristina zapusti. Nek sorodnik jo je k sebi vzal. Težko sva se ločila. V spomin mi je svoje molitvene bukvice dala, jaz pa nji ba-

kren prstan, in tako sva imela vsak svoj spominek. Kmalo čutim, da Kristine ni pri meni. Zbolim hudo. Vročina in mraz sta me terla. Zbolim za kozami in tako sem bil strah in nadloga ljudem pri hiši. Ležal sem v hlevu pri svojih ovčicah na otepu slame; lahka, pol raztrgana odeja me je grela in to v hudi zimi! Nihče me ni obiskoval, samo zjutraj in opoldné je prinesel hlapec ali pa kdo drug skledico juhe pred vrata, a potem urno zbežal. Slabeje in slabše mi je prihajalo. Komaj sem se še mogel do vrat priplaziti po svojo pičlo jed. Ljudje me popolnoma zapusté. Samo enkrat me je konjač prišel pogledat. Z ramami je pomigal rekoč: »Anže, tu ni več pomoči; sam Bog more še pomagati.« Te besede so bile edina tolažba, katero sem imel od ljudi v svoji bolezni. Bridko sem jokal in Boga prosil naj me reši teh muk in k sebi pokliče. —

Ali Bog mi pošlje drugo pomoč. Ljudje so me zapustili, pa živali so prišle, me tolažit. Ovce, ktere je majhen, nizek obôj od mene ločil, so me obiskovale, obraz in roke lizale. Milo so meketale, kakor bi me pomilovati hotele. Vse so me tako rade imele. Vsaj sem vse jaz izredil, posebno dva jagnečka, ktera sem posebno dobro oskrboval,

sta bila noč in dan pri meni. Sè svojim životom sta me grela, sicer bi bil v mrzlih zimskih nočeh zmrznil.

Še bolje mi je pa moj zvesti pes Sultan služil. Nikoli me ni zapustil. Večkrat me je s svojimi zvestimi očmi ves žalosten pogledoval in tulil, kakor bi bil moje bolečine čutil. Potem mi je lizal s kozami posuto obličje in roke. Čutil sem, da mi to lizanje bolečine hladi in olajšuje. Še bolj sem oslabil in več mi ni bilo moč do vrat po svojo jed priti. Tu sem imel priliko, čudovito bistroumnost psov spoznavati. Sultan je kmalu spoznal, da si ne morem sam juhe prinesti. S svojimi umnimi očmi je kakor prašaje gledal. Pokažem mu na vrata in umel me je. Skočil je na ključanico, odprl vrata in pogledoval zdaj mé, zdaj juho. Dam mu znamenje, mi juho prinesti. Previdno zgrabi skledico z zobmi in počasi k meni nese. Se ve, da je polovico juhe zliz, kar je pa meni v nasitjenje zadostovalo. Tako je vsaki dan storil. Koj ko je slišal, da so mi juho pred vrata postavili, jih je odprl, mi juho tako prinesel in potem zopet prazno skledico ravno tako pred vrata odnašal.

Moja bolezen je huja in huja prihajala. Kakor Lazar ležal sem ves s kozami pokrit. Črne kruhove in močnate juhe nisem mogel

več uživati. Redile so me zdaj ovce, ki so me s svojimi mladiči obiskovale. Rade so držale, ko sem mleko sesal. Proti Božiču je do vrhunca dospela moja bolezen. Dva dni sem ležal brez zavednosti v omedlevici. Ovce so ležale pri meni in me grele. Strel in trobentanje me je zbudilo iz moje nezavednosti in spoznal sem, da je Sveti večer. Pes moj je veselja zalajal, ko odprem oči. Misel, da je Sveti večer, spravi me v jók; ovčice, ki so pri meni ležale, so me spominjale svetega jagnjeta, ki je za naše grehe toliko trpelo. »Ne,« rečem, »ne bom tožil in srca zgubil, o moj Zveličar! če me živali ne zapusté, kako bi me Ti zapustil? Ali nisi Ti krotkejši, kakor so ta jagnjeta? Ali nisi Ti zvestejši od tega psa?« — Odleglo mi je. Molil sem in bil sem potolažen. Smehljati sem se moral, ko mi moj zvesti Sultan skledice prinese, katerih se v svoji nezavednosti nisem dotaknil. Po vrsti jih postavi pred mojo posteljo in me gleda s svojimi očmi, kakor bi mi hotel reči: »Jej in dobro naj se ti prileže!« Tu sem se moral zopet njegovim zvestobi čuditi. Kar mi je sicer juhe ostalo, jo je on dobil, videl sem pa, da se je nič ne dotakne. Zvesta žival se cela dva dni ne upa pokusiti juhe in je rajše stradala. Z ginjenim srcem mu dam

znamenje, naj jé; začel pa ni, dokler je nisem jaz pokusil. Čutil sem dobrotno toploto po svojem životu in po lahkem se začnem potiti. Zavijem se dobro v svojo odejo in stisnem k gorkim ovčicam in k zvestemu Sultanu. V potu mirno zaspim. Ko se proti jutru zbudim, bil sem kakor prerojen.

Zjutraj je bilo in zvonovi so vabili k sveti maši. Vzajem molitvene bukvice, katere mi je Kristina dala, s pod edine blazine, kjer so bile shranjene, in molim pobožno in z velikim zaupanjem. V molitev vtopljen nisem slišal, da so se vrata odprla. Zvesti moj Sultan poskoči in zalaja; pa prilizovaje se in z repom mahaje pride k meni nazaj, kakor bi mi bil hotel reči, da je nekdo prišel. Ozrèm se in kaj vidim? — Kristino!

»O ljubi Anže! ali še živiš?« so bile njene prve besede. Videla je mojo revščino. Solzé ji zalijejo oči. Žalosti ne more govoriti; molcé mi poda rokó. Povem ji, kako se mi je godilo. — »Ali so to ljudje?« pravi srdito; »kamen bi se bil tebe usmilil, ljudje so te pa v največji revščini zapustili!« Potem odide k mojim ljudem in jim njih ravnanje ostró očita, ter prosi zavoljo presvete krvi Kristusove, naj me ne zapusté. Gospodarjevi ljudje so se sramovali in obljubili, mi boljše

streči. Ker jih je Kristina prosila, pošljejo mi tudi praznično srajco, katere mi je čez vse treba bilo. Sami si pa niso upali priti. Rekli so, da naj se me tudi ona varuje. Pa srčna deklica jim odgovori polna kerščanske ljubezni: »Bog ne pripusti tega, da bi življenje svoje više cenila, nego službo Gospodovo. Kdor hoče svoje življenje tako oteti, ga bo zgubil. Kar Anžetu storim, to storim Jezusu samemu. Meni in ubogemu Anžetu bo On milostljiv.«

Kristina me osnaži in ne prestance prej prositi, da mi gospodinja boljše odejo in blazino da. Potem mi skuha tako dobro juho, kakoršne še nikoli nisem jedel. Pri tem me tolaži s prijaznimi besedami in mi Božjo usmiljenost prav živo predočuje. Njena pomoč in tolažilne besede me močno vpo-kojé. Pové mi, da je s strahom zvedla, kako sem bolan, dá, na smrt bolan. Neprenehoma je teto prosila, naj ji pripusti, me obiskat. Le nerada v to privoli. Hodila je celo noč, sedem ur. Ko do vasi pride, je po meni prašala in nek fant ji pové, da že dva dni umiram ali pa sem že morda umrl. Rekla je, da se je tako vstrašila, da se ni mogla več prestopiti. »Pa ljubi Anže,« sklene ona, »Bog vse prav stori. Vidim, da ti bo odleglo, če se ti bo prav pomagalo.«

»Dá, Kristina, ali kako mi je pa moč, prav pomagati?« jo prašam. »Ne skrbi, Anže« odgovori, »šla bom v Pečno vas k zdravniku in ga bom prosila, da bo k tebi prišel.« »O preljuba Kristina! zdravnik v Pečni vasi je spreten, a lakomen mož. Ne gane se, če ne vidi denarjev na mizi.«

»Ne skrbi, Anže; imam nekaj denarjev pri sebi, prav lepo ga bom prosila, gotovo bo prišel.«

Kristina se ni dala vbrantiti. Pečna vas je dobro uro hodá od naše vasi. Akoravno je že Kristina sedem ur hodá storila, vender ni bila nič trudna. Vsaj je veljalo, bolniku pomagat. In res pride opoldne sè zdravnikom. Nevoljen je bil, ko pride k meni, pa rekel je, da sem rešen nevarnosti. Kdor je na kraji groba in sliši besede: »Rešen nevarnosti!« ta vé, kakošno veselje mu prešine vse žile. Kristina poljubi vsa vesela zdravniku roko, ki ji reče: »Oj, ti si dobro dekle; pri tebi se zna kdo prosit učiti.« Kristina se je smehljala s solznimi očmi. Zaukal sem skoro. Moj Sultan, ki je nas vse pazljivo poslušal, začel je veselja lajati, kakor bi vedel, da sem nevarnost prestal. Ovčice so vedoželjno svoje glavice čez nizko steno pokladale in nas prijazno gledale.

Zdravnik mi vkaže pijačo skuhati, ki daje moč, in naroči, me imeti na gorkem in me snažiti. Ko odide, se vsede Kristina k meni, rutico odveže in povžije košček kruha. Bil je prvi grižljaj, ki ga je danes vžila. Vse ji povem, kako se mi je v boleznini godilo in koliko dobrega so mi moj zvesti Sultan in moje ovčice storile. Ginjenega srca gladila je zvestega psa in objemala ovne in ovce, ki so zdaj k nama prišli in razdelí skoro ves svoj kruh med nje. Zvečer mi skuha zopet močno juho. Po noči je le par ur spala, potem je pa pri meni čula. Zjutraj se posloví. Morala je zopet k teti. Opomnila me je, naj se Bogu zahvalim in njemu zapupam. Potem gre k maši, molit za me, in s povzdignjenimi rokami je prosila družino, naj dobro za me skrbé. Storila je nad menoj sveti križ in me tolažila. Poskuščam se ji zahvaliti, pa jók mi tega ni pripustil. »Bog ti povrni, preljuba Kristina!« To je bilo vse, kar sem ji mogel reči.

Boljšalo se je moje zdravje bolj in bolj, čeravno počasi. Kristina mi je poslala nekaj denarjev, da si svoj živež poboljšam. Družina je zdaj lepše z menoj ravnala, in zdelo se mi je, da je svoje prejšnjo obnašanje obžalovala. Pa to ni dolgo trajalo. Stari Štefelj umrè in njegova edina hčer se kmalu

potem z bogatim kmetom omoži, kteremu je bilo Miha ime. Ta me ni mogel videti. Ni mi bilo moč, mu prav vstreči. Poleg tega bil je natančen in slabo hrano nam je dajal. Na kmetijstvo, zlasti na živinorejo, je malo umel. Ni se bilo tedaj čuditi, da mu je poginilo v kratkem več živinčet. Jaz imel sem z ovcami srečo. Akoravno sem mu odsve-toval, moral sem vender po povelji ovce na pašo goniti. Zaradi nezdrave, vlažne krme zgubil sem v svojo žalost več ovác. Kriv bil sem jaz in moral sem dokaj tepenja in grdih besed vžiti.

Pristudil se mi je ta mož bolj in bolj. Ako bi ne imel svoje drobnice tako rad, bi jo bil že davno popihal. Pa uboge živali so se mi smilile, ko sem pomislil, da bi utegnile priti v neprave, slabe roke. Ali v kratkem se je kmet sam poslovil. To je pa tako prišlo:

Bil je pomladanski večer, ko sem ravno hotel ovce domov gnati. Pot je peljala skozi goščavo. Pel sem večerno pesem, kar zapa-zim, da ovce plašno in prestrašeno vkup te-kajo in da moj Sultan renčé pred grmovjem obstane. Pogledam med grmovje, pa, o groza, — zagledam dvoje svetlih oči! Bil je volk. Žugaje vzdignem proti njemu svojo veliko, z železjem okovano palico. Volk se urno skozi grmovje splazi, se zakadí med drobnico in

zagrabi ovco. Ne čakaje, da bi mu dal znamenje, vrže se moj Sultan na volka, ki ovco spusti, a toliko zlobneje psa prijete skuša. Grem Sultanu pomagat in mislim, z vso močjo po volku mahniti. Pa Sultan ga v tem trenutku vrže, in težka palica je tako silno mojo nogo zadela, da glasno zavpijem, padem in ni mi bilo moč več vstati. Ko Sultan mene sliši, spusti volka in skoči k meni. Volk oproščen, hlastne srdito po meni. Če bi zvestega psa ne bilo, bilo bi po meni. Pa pes me ne zapusti. Kakor bi bil vedel, da bi brez njegove srčnosti poginil, popade volka in ga podere v tistem hipu na tla, ko hoče svoje ostre zobe v moj život zasaditi. Strašno se ravsata poleg mene. Zdaj je Sultan hujši, zdaj volk. Ni mi moč povedati, kako mi je bilo pri srci. Bil sem v smrtnem strahu. Zvestemu Sultanu nisem mogel pomagati, ko sem padel, spahnil sem si tudi desno roko. Komaj se morem Bogu priporočiti. Sè strahom gledam na Sultana. Zvesta žival se je silno prizadevala. Kri mu je tekla, kakor volku, iz več ran. Omagovati je začel. Ko to vidim, vpijem mu s še večjim strahom: »Sultan, Sultan, ne spusti, sicer sem zgubljen!« Kakor če bi mu te besede novo moč dale, vrže se s še večjo zlobo na volka. Prime ga za golt. Silno tuli volk in si pri-

zadeva na vso moč, psa se znebiti. Pa Sultan ga ne spusti. S poslednjo močjo se globočje va-nj zagrizi in mu golt pregrizne. Volk nekoliko časa tuli in pojema; kmalu se več ne gane, bil je — mrtev.

Moj Sultan gleda dalje časa srdito volka. S slabim glasom ga k sebi pokličem. Počasi se priplazi k meni. Silno je razmesarjen. Kri mu teče iz več ran. Zvesta žival položi svoj krvavi smrček na moje lice. Pa prijazno in ponosno me gleda, kakor bi mi hotel reči: »Je-li, da sem dobro prestal?« K sebi ga pritisnem in rad bi svojo srajco strgal, da bi mu rane obvezal. Pa bil sem preslab. Vso kri je zgubil. Slabeji in slabeji prihaja, pa vender se še k meni pritiska, kakor bi me ne mogel pustiti. Pojemati začne, še enkrat obrne svoje zveste oči proti meni, in — bil je mrtev.

Zdihoval sem v svojih britkih bolečinah. Jokal sem se za zvesto žival. Noga me je bolela, pa kaj so bile te bolečine v primeri s žalostjo po mojem psu? Luna je začela svetiti, ovce so se vračale in pri meni zbirale. Samo nekoliko jih ni bilo. Bali so se volka, da si tudi so vedle, da je mrtev. Lizale so mojega zvestega Sultana, kakor bi ga hotele zavoljo njegove srčnosti pohvaliti in oživiti. O kolikokrat sem se splazil k zvestemu

psu in ga ogledoval, je-li morda še kaka iskrica življenja v njem. Moj Sultan bil je mrtev!

Kmetu bilo je več za drobnico, ko za mene. Svoje hlapce pošle, mene iskat. Domov so me prinesli. Ovác manjkalo je samo dveh. Vsak drugi človek bi imel z menoj več usmiljenja, ko moj gospodar. On pa je klel in zahteval, da naj mu psa in ovce plačam. Bilo je zadosti: »Naj se le zopet na noge spravim,« rečem mu jezen, »nikoli več me ne bodele videli!«

Čez tri dni dobil sem precej moči in šel sem v gozdič, kjer je zvesti Sultan za me življenje zgubil. Še zdaj je ležal poleg volka. S solzami ga pokopljem in žalosten vrnem se domov. Doma povém kmetu, da hočem oditi ter mu za ovce svoj zaslužek prepustiti. S kletvijo in zmerjanjem mi reče, da naj se poberem, kamor hočem. Potem grem v hlev in s solzami se poslovim od svojih jagnjet in ovác. Po vrsti jih objamem in žalostno so meketale, kakor bi bile vedle, da je moram zapustiti.

IV.

Potovanje.

Potem grem, ne vedóč kam. Ko pridem uro hodá daleč, spomnim se Kristine. Udriham jo proti njeni vasi. Proti poldnévu srečam voznika s psom, ki je bil mojemu Sultanu nekoliko podoben. Prijazno me pogleda in tudi jaz ga prijazno k sebi pokličem in mu svoje kosilo — košček črnega kruha — dam. Tako se soznanim z voznikom. Praša me, kdo sem in kam grem. Povém mu vse in ga prosim, če se smem na voz vsesti, ker zaradi bolne noge težko hodim. Dovolj mi rad. Ko se opoldne pred gostilnico vstaviva, povabi me h kosilu in pravi, ako hočem njegov tovariš biti, me hoče potem z vsem preskrbeti in da ne bom imel družega posla, ko mu pri krmenji konj in pri vožnji blaga pomagati. Kdo bi mi bolje vstregel? Že davno želel sem h konjem priti, k tem lepim živalim, do katerih sem imel posebno nagnenje. Z vese-

ljem v to dovolim in se v duhu pri Kristini poslovim.

Moj novi gospodar — Martin mu je bilo ime — je bil dobrega srca, pa nagle jeze. Za konje in za psa je dobro skrbel. Kmalu se s konji, zlasti pa s Filaksom — tako je psa klical — soznanim. Martin je z dopadanjem videl, kako da za njegovo živino skrbim. Pri njem sem se učil, kako se konje redi in opravlja. Jesti in pijače imel sem toliko, da mi je ostajalo, imel sem vsega dovolj, samo Martin bil je tak pijanec in igralec, da mu ga ni bilo para. Gotovo bil je vsak večer pijan, v pijanosti je silno visoko igral. Kedar je zgubil, je strašno klel in dostikrat je prišlo do pretepa. Veliko je imel pri tem prestat. Ker v pijanosti in jezi ni poznal mere, se je dostikrat nad svojo živino strašno znosil.

Pol leta sem vozaril ž njim in v krčmah v najslabejših ženskih in možkih družčinah videl veliko hudega, dobrega pa le malo. Mislim, da bi na duši in na telesu oddivjal, ko bi bil še dalje pri Martinu ostal. Pa Bog je imel drugačen in boljši namen z menoj.

Ko sva necega večera v necem velikem trgu prenočila, se Martin po svoji navadi vpijani. Potem začne igrati. Veliko zgubi. Mislil pa je, da so ga goljufali, in res ni

med najbolj poštene ljudi prišel. Od jeze razjarjen vrže igralcem kvarte v glavo in jih zmerja sleparje in goljufe. Ti pa tega nočejo trpeti, in zbijejo se. Martin pijan in jezen, zabode z nožem enega zmed igralcev, drugega pa nevarno rani. Strašno zavrišče. Beriči pridejo in Martina, ki se je z vso močjo branil, premagajo.

Ko se je to godilo, bil sem jaz v hlevu in sem pokladal konjem. Pes Filaks bil je pri meni. Ker je nastal tak hrum in krik, hočem iti v gostilno. Videl sem, kako so možé, ki so z Martinom igrali, krvave in kot mrtve iz nje nosili. Kmalu pride tudi Martin zvezan in beriči ga odpeljejo. S strahom poprašujem in zvem vse. Roki vijem, smrtni strah, da bi vtegnil tudi jaz, kakor Martinek, zaprt biti, me obide. Skoraj brez zavednosti stečem v hlev. Onda videl sem vrata, ki so držala na cesto. Skozi te zbežim, in Filaks, kterega sem pri konjih pustil, z menoj. —

V svojem strahu tečem celo noč. Ko se dan zazori, bil sem v tujem, čisto neznanem kraju. Od daleč zagledam kmetsko hišo, proti nji grem. Lačen in truden, kakor sem bil, prosim, naj mi odpró in košček kruha dajo. Po dolgem spraševanju in prošnji mi kmet odprè, da kruha in tudi psa nasiti.

Tako sem bil zdelan, da se, ko se najem, na klop vležem in zaspim. Ko se zbudim, stalo je solnce že visoko. Zahvalivši se kmetu pokličem psa. O tem ni bilo ne sluha ne duha. Povsod ga iščem in tudi kmeta prašam, ali ne vé, kam je moj pes zašel? Pa grdo mi odgovori, ali je mar on čuvaj mojega psa? Jaz sem kriv, če ga bolje ne varujem. Misel me obide, da mi ga je kmet vkradel. Kaj mi je bilo storiti? Ko hočem še enkrat dvorišče zavoljo psa preiskati, mi kmet jezno vrata pokaže in me žuga od hiše zapoditi, če se koj ne poberem. —

Ves žalosten se podam na pot. Zguba mojega zvestega psa me je težko zadela. Ker sem tudi Martina zgubil, nisem imel nikogar na celem svetu, kateri bi se bil za me potegoval. »Nikogar?« reče mi nekaj v mojem srci; »ali ne živi še Kristina?« Spomnim se njene obljube pri slovesu, da bo vsak dan za me molila. Spomnim se tudi njenega opomina, povsod in v vseh nadlogah in zopernostih v Boga zaupati. Tolažba je prišla v moje srcé. Kristinino molitveno knjigo v roke vzamem in začnem molit. Lahko mi je bilo pri srci. Lep dan je bil. Tiči so glasno in veselo peli, cvetlice so cvetele in prijeten duh razširjale. Mislil sem, da bo Gospod, kateri tiče v vi-

šavi nasiti in cvetlice na polji oblači, tudi za mene, zapuščeno siroto, skrbel.

Srčno grem dalje in pridem do lepega trga. Pred gostilnico je stala kaj lepa kočija s štirimi lepimi konji. Lepo in primerno postavijo konj ogledovaje, vstavim se v svojem čudenju. Zdaj pride kočijaž in da konjem zobat. Brez povelja mu pomagam. To mu je dopadlo. Videl je, da sem že pri konjih bil. Praša me po mojem življenju. Vse mu odkrito povem in pristavim, da sem silno žejen in lačen. Dobri mož podari mi velik denar ter reče, da naj na njegovo zdravje jem in pijem, kar se mi poljubi. Veselo se zahvalivši, zavijem jo v gostilno, kjer povžijem klobaso in polič vina. —

V stanici, za gospodo namenjeni, se je nekaj posebnega godilo. Slišal sem stokat, kakor otroka, in ženo tiho in milo zdihoval, ktero je nekdo tolažil. — Glasneje je bilo pogovarjanje: »Oh! Nežika,« rekla je gospa jokaje, »umira, moj Mignonček umira. Nežika, jaz ne bom smrti svojega ljubčka preživela!«

»Žlahтна gospa! ali ne vidite, da božjast odjenjuje? Mignonček bo gotovo ozdravel!«

»O moj Mignonček! kaj moraš trpeti! Bog se usmili! Pojdi, Mignonček, na mojem srci moraš skleniti!«

Krčmarica pride zdaj v stanico in pové, da je ravno kar svoje najboljše konje v mesto po najimnitnejega zdravnika za ubozega bolnika poslala. —

»Oh,« reče žlahtna gospa z glasom največje žalosti, »če bi mu mogla peruti dati, da bi mojemu ubogemu Mignončku pomagala! Nežika, položi mojemu Mignončku obkladek od gorkega vina na život!«

Meni je pri tem pogovoru srce bolj in bolj utripalo. Pomiloval sem žlahtno gospo, ki je imela tako lepe konje, še bolj pa bolno dete. Gnalo me je, v stanico pogledat, pa kako ostrmim, ko zagledam v naročji gospe, ne majhnega otroka, temuč v plenicah povitega črnega pséta.

Prav siliti sem se moral, da se nisem zasmel. Kakor imam živali rad, mi je to neumno ravnanje vendar smešno bilo, da, grešno se mi je zdelo. Pa smililo se mi je vendar bolno pse in bolj natanko ga pogledam. Zdelo se mi je, da je pse preveč dobrega vžilo in se preobjedlo. Povedal sem svoje mnenje krčmarici, ta pa gospej. Koj moral sem iti k nji. »Ali si živinozdravnik?« praša mene. »Ali moreš mojega Mignončka ozdraviti?«

Takrat bil sem 17 let star, ravno in visoko rašen in dobro oblečen. Z globokim

poklonom — vino mi je srcé ojačilo — prosim gospo, da bi smel bolnika natanko pregledati.

Ker sem med živali, zlasti med psi, zra-
stel, bil sem v njih boleznih nekoliko sku-
šen. Žlahtna gospa položi malega Mignona
na mehko blazino in me prosi, pri pregle-
dovanji prav lepo ravnati. Napeti vamp ži-
valice in kalne oči mi kmalu pokažejo, kje
bolezen tiči. Prosim malo soli, mleka in
olja. To dam psetu. Kmalu se pokaže, kar
sem upal. Ubogemu psetu kmalu odleže in
predno ura preteče, mogel je že po vseh
štirih hoditi.

Mene je to veselilo, da je ubogi psiček
tako urno ozdravel, bolj me je pa veselilo
zaradi psa, ki je res velike bolečine trpel,
kakor zavoljo žlahtne gospe. Njeno veselje
bilo je neizrečeno. Objemala in na srce je
pritiskala pseta, da je komaj moglo sopsti
in je glasno zakričalo. Gospa se je zopet
vstrašila. K meni je pritekla in prašala, ali
se bo mar božjast povrnila. Lahko sem jo
potolažil. Nazadnje se spomni, da mi je
plačilo obljubila. Reče mi, če hočem pri nji
služiti. Dopadel sem ji. »Kot lakaj znaš k
meni v službo priti!« reče. Ojačim se in ji
povém, da bi bil raje pri konjih, ko pri nji.
Nič mi ni zamerila, temuč nasmejala se,

poklicala kočijaža Bernarda in mu vzkazala, naj me ta čas kot malega kočijaža vzame in me naj uči kočijažiti, kar sem pa že sam znal. Bernard mi seže v roko in žlahtnej gospej obljubi, da me bo vsega učil.

Vse je bilo na odhod pripravljeno. Gospa v naročji z Mignonom hoče stanico zapustiti in stopiti v kočijo, kar pridrdra lepa kočija in iz nje stopi prvi zdravnik iz mesta in ž njim še drug zdravnik. Oba sta imela odlike na prsih. Ko ju žlahtna gospa ugleda, se prestraši. Ona je hotela imeti prvega živinozdravnika, zdaj pa pride prvi človeški zdravnik sam! — Pa pamet je ni zapustila. V stanico steče nazaj, kjer je imela Nežika, njena hišina, še nekaj povezovat. »Za božjo voljo! Nežika,« reče gospa, »lepo te prosim, padi v omedlevico; mestna zdravnik sta prišla; Mignon je zdrav, zdaj moraš ti zboleti!« —

Nežika uboga. Sè zdihljejem pade v sedež in se dela, kakor bi ne bilo več življenja v nji. Doktorja prideta v gostilno, kjer ju gospa prav prijazno sprejme in k bolnici v stanico pelje. Potipata žilo in ji dišave pod nos držita. Nežika nazadnje za dobro spozna, se iz omedlevice prebuditi in toži, da jo v želodcu in pri srci nekaj tiši. Zdaj je bila ostro spraševana. Nežika jima je tako narobe in čudno odgovarjala, da sta

se strmo pogledavala in z glavami majala. Prvi zdravnik vkaže iz kočije skrinjico z zdravili prinesiti. Iz več steklenic naredi pijačo, katero bi morala piti. Nežika vendar nikakor noče piti. Zdravnika ji brez vspeha prigovarjata. Slednjič pokusi prav nerada pijačo. Pa strašno se je kremžila in se rotila, da raje umrje, kakor bi še pila. Tolažila sta jo z besedami: »Ozdraveli ne bote, gospodična, če to ne spijete.«

»Zagotovim vas,« trdi hišina, »da bom jutri zdrava ko riba; nikakor ne bom več pila!«

»Bodite pametni,« je prosil prvi, »vaše zdravje je v nevarnosti.«

»Zila premočno bije,« reče drugi; »želodec se vam hoče vneti.«

»Bog obvaruj,« trdi hišina; »moj želodec bi svinjsko pečenko prebavil.«

Zdravnika se strmo pogledata. Zdaj pa stopi žlahtna gospa k Nežiki ter reče: »Nežika, iz ljubezni do mene spij te kapljice; kaj bom počela, če mi zbolíš?« Naliže ji kapljic v srebrno žlico.

»Za božjo voljo, žlahtna gospa!« prosi Nežika, »vsaj veste —«

»Vse vem dobro, ljubo dete,« odgovori gospa, »ljubim te, kakor lastno hčer; pij jih!«

»Pijte no, gospodična!« reče prvi zdravnik. Uboga Nežika zamiži in spi je polovico, potem pa spusti žlico iz rok.

»O moj Bog!« zavpije, »ne morem več! Žlahtna gospa, to mi je preveč!«

»Vzemite kapljic na sladkorji,« svetuje prvi zdravnik.

»Ne na sladkorji ne na soli,« vpije Nežika; »umrla bom, če te peklenške kapljice le pogledam!«

Gospa ji prigovarja, zdravnika se pa majaje z glavami potem nekaj pomenita.

»Gospodična!« začne prvi zdravnik, »če kapljic ne pijete, pa morate vsaj bobke (pilne) vzeti!«

Nežika se brani zastonj; mora bobkev vzeti. Gospa sama jih ji je z vso ljubeznijo in skrbnostjo, s prav ljubezni polnim tolaženjem in prigovarjanjem v usta rinila. En bobek uboga Nežika povžije, pri drugem ji potrpljenja zmanjka. Stol prekupicne, na katerem je sedela, ter reče, da hoče raje voženk piti, kakor te bobke jesti, in steče skozi vrata.

Videl sem, kako so si žlahtna gospa in zdravnika na vso moč prizadevali, da bi smeh premagali. Čudil sem se, kako je to, da je žlahtna gospa Nežiko vedoma tako trpinčila.

Zdravnika postaneta resna in govorila sta z gospo francozki.

To pa rudečica oblije in hoče se zgovarjat. Več cekinov, ktere je hotela gospa dat, nočeta vzeti. Kratko in mlačno se poslovita. —

Ko gospoda odideta, se Nežika prikaže. Pa žlahtnej gospej se je zamerila.

»Nežika,« reče nejevoljno, »slabo si se obnesla. Doktorja sta spoznala naše marne in prav dobro sta me oštela.«

Nežika se hoče zgovarjat, toda gospa ne odjenja. Še le, ko ji začne Mignon roke lizati, se je vpokojila.

Milostiva me pogleda ter reče: »Anže, ti si se dobro obnesel; pri meni ostaneš. Skrbela bom za te, če se boš le dobro obnašal.« — V kočijo stopi, kjer je bila za Mignona posebna mehka posteljica pripravljena; vsem se k Bernardu in veselega srca se odpeljem v tuje kraje. —

Ta slučaj sem zato tako obširno povedal, ker je bil za-me šola, v kateri sem se učil ljudi spoznavat. Tukaj sem prvič lažnjive, potuhnjene ljudi videl; videl sem, kako ste bile hudobnost in laž kaznovane; učil sem se muhe in zvijače imenitnih spoznavat, in moje srce, poprej tako prosto in odkrito, bilo je zdaj bolj previdno in samo

za-se. Pozneje mi je Bernard povedal, da je Nežika z neprevidno besedo svojeljubnost žlahtne gospé razžalila; gospa je porabila to priložnost v gostilnici, da je ubogo Nežiko z bobki trpinčila. Zdaj še le sem spoznal, zakaj je hlinjena gospa tako milostiva bila.

Življenje v Kastelo Monte.

Žlahtna gospa se na Italijansko odpelje, kjer je imela velike grajščine. To, kar sem ji storil, je kmalu pozabila, samo Mignon si je zapomnil mojo dobroto. Kjerkoli je k meni prišel, skazoval mi je svojo hvaležnost s prilizovanjem. Bernard imel me je zelo rad in mi že na poti vse zaupal.

»Skrbi le za konje in za hlev, drugo le opusti,« rekel mi je večkrat. »V Kastelo Monte (tako se je imenovala grajščina grofinje) gospodarijo — samo babe, in to ni nama nič mar; oba sva služabnika in podložna morava biti.«

Srečno pridemo v Kastelo Monte. Kako mi je srcé veselja poskakovalo, ko me pelje Bernard v hlev k konjem! Lepših nisem še videl. Dvanajst konj vsacega plemena je bilo v hlevu. Poleg drobnoudnih Angličanov stali so krepki španjolski žrebci z lepo zakrivljenimi vratovi in velicimi glavami; dve arab-

ski kobili bili ste Bernardu posebno všeč; gospod je pa dva visoka neapolitanska belca ljubil. Kmalu se soznanim z vsemi konji; zobat sem jim dajal in je snažil. Največje veselje mi je bilo, če sem smel na svoji arabski kobili pred prelepim vozom žlahtnega grofa jezdariti. V rudeči, sè zlatom obšiti obleki, s peresi za klobukom, sedel sem trdno na krasno opravljeni živini in mislil sem se kralju enacega, ko sem kakor tica čez gore in doline dirjal.

Grofu je dopadlo moje veselje in hvalil me je, ker sem se tako možko nosil. Bernard, ki ni imel zdaj toliko opraviti, me je imel kakor svojega sina in učil me vsega, kar je vedel, kako se konji redé in opravljajo. Veliko reči sem se naučil.

Dobro se mi je godilo. Konji so me radi imeli in njihovo prijazno razgetanje mi je bilo veselo pozdravljanje. Moje veselje je do vrhunca prikipelo, ko je kobila moja žrebička porodila. Ljubil sem živinico kakor svoje življenje. Tudi ona me je kmalu ljubila, kakor jaz njo. Z razgetanjem me je Kastor (tako mu je bilo ime) pozdravljal, ko me je ugledal; k meni je priteknel in na moje rame, na moja lica je polagal svojo lepo glavo.

Grof je večkrat rekel, kedar je mene in Kastorja videl: »To je Kastor in ti, Anže, si

Poluks; tako se imata rada ko brata.« Popreje sem gospo zaradi njene prevelike ljubezni do Mignončka grajal, zdaj pa nisem rekel besedice. Ljubil sem svojega Kastorja tako, kakor ona svojega pseta.

Tri leta bil sem v Kastelo Monte. Kastor je zrastel. Tako lepa, ponosna in kot ovca krotka žival je bil in tako močan, brz in lep, da mu ga daleč okrog ni bilo para in da se je vsak čudil, kdor se je na konje kaj umil. Grof je imel že tisoč cekinov zanj. Tresel sem se, ko sem to slišal, in Bogu sem se zahvalil, ko je grofinja s ponosnimi besedami rekla, da ona dá tistemu tisoč cekinov, kateri ji na Italijanskem za tacega konja pové. Pa vender mi je bilo namenjeno, kmalu Kastorja zapustiti.

Francoski punt protil je tudi Italijanski deželi. Napoleon je povsod zmagoval in prišel je že v rodovitne planjave Lombardske. Cearsarski bili so pri mestu Lodi premagani in niso nas mogli več varovat. Grof zapustil je z večjim delom svojega premoženja Kastelo Monte in zbežal v Benetke. Vse konje — in v mojo tolažbo tudi Kastorja — je ali že naprej poslal, ali je pa ž njimi svojo opravo peljal.

Blizu Padove peljemo se po gričastih in gozdnatih krajih. Bila je noč; bali se nismo

nismo ničesar, ker bilo nas je šest dobro oroženih mož. Kar se zabliska v goščavi. Tolovaji so nas napadli. Bernard pade ranjen. Prestrašen hočem mu pomagat, kar me zagradi velik pes in me podere, pa v tistem trenotku, ko sem se bal, da me bo z zobmi razmesaril, me spusti in mi liže roke.

»Filaks! Filaks! ali si ti?« pokličem ga z veselim čudenjem; »kako prideš ti tu sem in med take ljudi?«

»Anže! ali si res ti?« pokliče me zdaj eden tolovajev in stopi k meni.

»Jaz sem, Martin! — on je bil — jaz sem Anže; kakor me zelo veseli vas videti, bi vendar rad polovico svojega življenja dal, če bi vas kje drugje videl!«

»Tiho, Anže! ti tega ne umiš,« odgovori Martin. Govoril je tiho s tolovaji, kateri so naše premagali in povezali. Grofinja ležala je v omedlevici, Nežika je v obupu roke vila, in Mignon, jezen, da so ga v spanji motili, lajal je na Filaksa in na tolovaje.

Sè strahom smo čakali, kaj bodo tolovaji sklenili.

»Martin!« prosim, »pomagaj nam in reši nas!« Pomigal je z glavo in se obrnil proti tolovajem.

Dobro je govoril. Tolovaji bili so zadovoljni z denarji, s srebrnino in zlatnino

grofinje, ktero so, neravno prerahlo, iz omedlevice zbudili. Sè strašnim plakanjem izročila je cekine in demante. Tolovaji nas potem z našo robo in s konji spuste. Boga sem na tihem hvalil, da so nam Kastorja pustili.

Martin me na stran potegne in mi reče, naj k tolovajem pristopim, kjer bodem veselo živel in vsega obilo imel. Z gnjusenjem mu odgovorim, da v to ne privolim, lepo ga prosim, naj hudobno pot zapusti in naj se poboljša. »Za to mi je uže prepozno!« odgovori Martin, ter mi roko stisne in gre za svojimi tovariši. Filaks pa ostane prijazno pri meni, kakor bi mi hotel reči, naj grem z Martinom. Še le potem, ko ga je večkrat poklical, steče za svojim gospodarjem v gozd.

Ko tolovaji odidejo, je bila naša prva skrb, Bernarda obvezat. Rana ni bila velika; kroglja ga je samo od strani zadela in padel je bolj iz prestrašenja, kakor pa vsled rane z voza. Več smo imeli z grofinjo opraviti, katera je zdaj popolnoma pri zavesti bila in se zdaj s silnim očitanjem in psovanjem nad nami razjarila. — Psovala nas je babjeke, postopače, strahljivce, ki se komaj upajo iz samokresa ustreliti. Vsaj jaz, ki sem po Martinu največjo nevarnost odvrnil, nadejal sem

se plačila. Toda žlahtna gospa mi pravi: »Anže, lepe znanke imaš; zavoljo tega morava še govoriti, ne zdiš se mi pošten.« Povem ji vse natanko, ona pa z glavo majaje reče: »Bodemo že videli.«

Z nemirnim srcem pridem v Benetke. Poznal sem grofinjo in nič dobrega nisem upal. Nameravala me je, kakor s tolovaji zmenjenega, zatožit, in kdor tedanje čase in ostrost benečanskih sodnikov pozna, vé, da bi z obtožbo uže obsojen bil. Kar pride neko noč stari Bernard, od Nežike podučen, k meni in mi reče, naj brez odloga pobegnem. Videl sem, da se samo z begom rešim. Prosim Bernarda, naj me še enkrat v hlev pelje. S težkim srcem in s solzami v očeh vzamem slovo od konj, od svojega zvestega Kastorja. Žalostno je gledal ta in za menoj je hotel iti, ko sem hlev zapustil.

»Bernard,« prosim, »dobro mi skrbi za mojega Kastorja in glej, da bode vsega dovolj imel.«

»Zavoljo tebe mu bodem dajal najboljšega ovsa in sena,« obljubi mi starček.

VI.

Nove nevarnosti.

Srečno pobegnem, po čolnarsko napravljen — ker tudi zato sta skrbela Nežika in Bernard — in se prepeljem srečno čez morje. Brez denarjev nisem bil in ker me je srce v domovino gnalo, prišel sem po marsikterih potih na cesto, ki na Nemško pelje. Zavaljo vojske so bila pota zeló nevarna in težavna. Pa vender sem srečno prišel to Tirolske meje.

Tukaj mi reče nek potujoč kupec, če hočem služiti. Prav dobro službo mi obljubi, no, in meni se tudi preveč dobro godilo ni.

Kupec je imel v Švici posestva, pa zavaljo kupčije je moral še v pozni jeseni v Piemont popotovat in, ako bi bilo mogoče, bi bil celo do Liona na Francozkem šel. Se vé, rajše bi se bil jaz v svojo domovino vrnil; ali Boštijan, kupcev kočijaž, mi je vedel toliko dobrega o svojem gospodarji povedati, njegovo krotkosrčnost in dobrot-

ljivost tako hvaliti, da sem pri njem ostal. Boštijan je pa res govoril resnico. Moj gospodar je bil najboljšega srca. Brez posebnih nevarnosti pridemo skozi Piemont srečno v Spodnji Valis na Švicarskem.

Tu na Piemonteški meji je 10 tisoč črevljev visoka gora svetega Bernarđa. Pot pelje po ozki, težavno in z umetnostjo narejeni cesti čez hribe. Na tej gori, 7500 črevljev visokej, pod strašnimi kopami in pečevjem je po celem svetu znana hiša Avguštnarjev pri majhnem jezeru. Ta hiša je najvišja v Evropi, v kateri ljudje prebivajo. V pustem, mrzlem in nerodovitnem kraji si je tukaj krščanska ljubezen svoj najlepši hram Božji postavila. Avguštnarji skrbé, da popotnike, katerih je vsako leto 15 do 20 tisoč, prenočé in jim na vsak način pomagajo. To pa delajo ti pobožni menihi z najčistejšo gorečnostjo, za hrano pa ničesar ne jemljejo, še manj pa zahtevajo. Tudi še celo bogatih darov ne jemljejo. Skozi to pečevje je silno nevarno priti. Čez vrtoglave prepade peljejo ozke brvi; med visocimi, s snegom pokritimi skalami se nabira sneg, ki se zmaje in v doline zavali, kedar se le kolikaj pretrese in v plazih, ki vedno naraščajo, drevje lomi, mostove podira, hiše posipa in popotnike na cesti žive pokopava. Mraz je po noči

včasih tako velik, da popotnike in še živino celo umori. Sneg zamede dostikrat steze in brvi in prav dostikrat padejo popotniki skozi lahko, goljufivno sneženo odejo v brezdno, kjer poginejo. V tacih nevarnostih čuje in pomaga pobožna meniška ljubezen. Nephnehoma, po dnevi in po noči, si prizadevajo, ljudi, ki so pot zgrešili, na pravo pot pripeljati, zmrznjene, mraza koprneče v samostan prenesti, podsute spod snega in iz prepadov oteti. Nesrečne iskat jim pomaga neko pleme velicih, močnih psov, katere Marone imenujejo, ki imajo posebno moč, slediti in so za to službo kakor od Boga namenjeni, ker imajo posebno ljubezen do ljudi. Čudna je moč, stanovitnost in umnost teh psov. Meni samemu je bilo namenjeno, se tega prepričati.

Kupec mi med tem, ko poleg voza čez najbolj nevarna mesta gremo, mnogo lepega o téh menihih pripoveduje. Po malem sneg naletuje, a oblačno je bilo. Počasi in brez strahu peljemo se po strmi cesti na goro. Kupi snega, ki tu in tam leže, ovirajo nas v vožnji. Ravno razkopavam kup snega, kar se čuje nek tih pretres, ki kmalu gromu enako narašča. —

»Zgubljeni smo,« zavpije moj gospodar, »to je plaz!«

Ves prestrašen spustim lopato z rok in zbežim z gospodarjem navzdól. V globoko brezdno padem in obležim brez zavesti. Človeško govorjenje in pasje lajanje me zbudi. S strahom vidim, da ležim v 30 črevljev globokem prepadu med snegom in ledom. Poskusim vstati, toda nemorém.

»Ali še živite, nesrečni?« vpraša nekdo.

»Še, za božjo voljo, rešite me, usmilite se me!«

»Poskusili bomo, kar bo mogoče, da vas rešimo. Primate te vrvi in opasajte si je okrog života. Poskusili bodemo, vas izvleči!«

Vrvi padejo; težavno si je privežem in potem me potegnjejo kvišku. Ko dospem k vrhu, poda mi duhovni mož roko in mi pomaga. —

»Zahvalite se Bogu!« reče, ko mu hočem hvaležnosti roko poljubiti. »On vas je otel!« —

Več mož, kateri so blagega patra na njegovi nevarni poti spremljevali, me obstopi. Srečo mi voščijo, da sem rešen. Tudi dva velika, lepo raščena psa, me prijazno gledata, kakor bi se tudi mojega rešenja veselila, k kateremu sta bila tudi res pripomogla. —

»Bistrež in Orel sta svojo reč dobro opravila,« reče pater in prijazno gladi lepe živali; »nju oster duh vas je našel in nam k vašemu rešenju gotov sled pokazal.«

Hvaležno pritisnem psa k sebi, katera sta se z neko zavestjo dala pritiskati, kakor bi dobro vedela, da sta mojo pohvalo zaslužila. —

Slabost in nezmožnost me obideti. Komaj so me še noge držale. Pater mi da vina in ukaže nosilo prinesti, na katerem me njegovi tovariši v samostan odneso. Skrbno poprašujem zdaj po svojem gospodarji in njegovem kočijažu.

»Plaz ju je umoril,« odgovori pater žalostno; »ko smo ju spod snega izvlekli, bila sta že mrtva. Več jima ne moremo dati, kakor krščansk pokop. Tam gori v samostanu morete še njih trupli videti!« Zdaj tudi zvem, da sem dva dni v prepadu ležal. Moje srcé se tiho in goreče zahvali Božji usmiljenosti.

Ko se samostanu bližamo, pride nam že več patrov nasproti. Na njih krotkih obrazih sijalo je veselje, da so zopet življenje človeku oteli. Prav ljubezni polni me tolažijo in mi skazujejo vsa dejanja usmiljenja, katere more kristijan kristijanu skazati. —

Mrzlica me je še štirinajst dni na posteljo zadržavala. Moja mladost in velika skrb blagih menihov ste me oteli. Ko se zopet popravim, hočem popotovat in doma službe iskat. Pa častitljivi menihi me spusté, dokler popolnoma k moči ne pridem in ni nobene nevarnosti več za me bilo. Tako velika bila je ljubezen, da so z denarji voznika primorali, da me popelje do mesta Bazel. Od ondi mi je bilo lahko peš v svojo domovino priti.

Dan mojega odhoda z voznikom je bil že odločen. Pa slabo vreme ni pripustilo, da bi odrinili. Med tem je prišel francosk živinozdravnik v samostan, ki je šel od laške armade na Francosko v mesto Marzelj na odpust, kjer je bil rojen. Kmalu se zoznava. Reče mi, če hočem njemu služiti in pristavi, da pred vsemi družimi nemške služabnike ljubi, ker je prepričan, da smé na njihovo zvestobo zaupati. Obljubi mi dobro plačilo. Bolj kakor njegove obljube mikalo me je upanje, da bom zopet k konjem prišel in se živinozdravilstva kaj več naučil. Že tačas bilo mi je največje veselje, ubogim bolnim živalim pomagati. Že med kmeti sem spoznal več taci zdravil in v Kastel Monte me je Bernard učil, kako se bolnim konjem pomaga in ž njimi ravna. Še več

sem upal, se od francoskega živinozdravnika naučiti. —

Srečno prideva čez mejo južne Francoske kraje. Blizo Marzelja se v neki vasi vstava, da bi konjem zobat dala. Ko moj gospod in jaz zajutrkujeva, pride kmetica v gostilno, glasno se jokaje. Tačas francoskega jezika še nisem toliko umil, da bi vse razumil, kar je žena govorila. — Moj gospod, kterega vprašaje pogledam, mi reče, da je žena s svojimi kravami nesrečna, ker več mleka nemajo. Žena prosi prav lepo gospoda, da bi jo obiskal in njenim bolnim kravam pomagal. —

Gospod se brani; nazadnje se vender vda in gre ž njo. Prosim ga, ako ga smem spremiti, kar mi rad dovoli. — »Anže,« pravi, »če jaz ne bom mogel pomagat, boš pa ti.«

Pregleda krave. Ker je bil samo zdravnik konjem, ne vé, pri čem je. To koj zapazim. Po šegi svojih rojakov beseduje dolgo in obširno o bolezni krav ter reče, naj se do jutri počaka. — Koj sem vedel, kaj je kravam. V moji domovini, kakor tudi v Kastelo Monte bile so krave večkrat tako bolne, in tu in tam se jim je s prostim zeliščem, kteremu se je nekoliko olja pridejalo, gotovo pomagalo. Moj gospod

naredi resen obraz, potem pa reče napuhnjeno ženi: »Ena reč vam more pomagati; mej sto zdravniki bi le enemu to na um prišlo. Dajte kravam, kar vam zaukažem.« Žena je zvesto pazila na njegove besede in obljubi, da bo vse storila. — »Anže,« pravi tiho moj gospod, ko stopiva iz hleva; »grbo ti bom namlatil, če tvoje zdravilo ne bo pomagalo. Tvoji nemški poštenosti sem zaupal, za moje dobro ime mi gre!«

»Gospod!« rečem mu, »gotovo mora pomagati; v treh urah bodo krave mleko imele.«

»Dobro, Anže; čez poldan ostaneva tu in bodeva tri ure čakala.«

Tri ure še ne minejo, kar priteče žena in pové, da imajo njene krave več mleka kakor poprej. Veselo me pogleda, in voljno prenaša, da mu žena roko poljubuje in ga zapored praša, koliko mu za njegov trud dolžuje, ker ji je največje bogastvo otel. Moj gospod se po francoski usti in reče, da za taka zdravila ne vinarja ne vzame, če pa hoče kaj dati, naj da meni, kot njegovemu služabniku, ker bil sem tudi jaz ž njim v hlevu. Par desetic mi hoče v roko stisniti, pa tudi jaz nočem nič vzeti, in rečem, da hočem svojega gospoda posnemati,

in da nama najbolj vstreže, ako naju v svojem kraju za najboljša zdravnika goveje živine razglasi. Je li žena moje govorjenje, ki ni bilo ne francosko ne italijansko, razumela ali ne, ne vém, moj gospod me je razumel, ker me je grdo pogledal. »Anže,« reče mi, »ti imaš več možjanov, kakor navadni Nemci; — vkup ostaneva.« Ostala sva; bil je dober gospod! —

VII.

Kastor reši življenje.

Tisti čas so se v južnem delu Francoskega tiho pripravljali za vojsko unstran morja. Moj gospod je moral takoj k svojemu regimentu iti in v Tulonu stopi na barko. Premišljuje v začetku tudi jaz, bi-li šel ž njim ali ne. Moj gospod pa, kateremu sem čez vse veljal in mu je tudi iz srca udan bil, me pregovori in obljubi, dati mi, kedar se povrnemo, toliko denarjev, da si bodem mogel v svoji domovini posestvo kupiti in mirno živeti. Spomnim se Kristine. Moje mlado srce mi skipi in veselje, da bodem tuje dežele obhodil, se v meni vname. Vesel in s klobukom mahaje pozdravim morje na barki. Vsi smo bili židane volje. Bonaparte, nepremagljivi vodja, je bil med nami in v svesti smo si bili ž njim in z njegovo srečo, da bomo povsodi premagali in si bogastva nabrali. Gotovo nam bi bilo drugače pri srci,

ko bi bili vedeli, v kakošno trpljenje in v kakošne boje gremo!

Pri otoku Malta še le zvemo, da nameravamo se v Egipt peljati. Vsi ostrmimo. Mnogim je nekako tesno pri srci bilo; med temi bil sem tudi jaz in česar sem se bal, to se je pač preveč res zgodilo. Poglavitno mesto otoka Malte, La Valette, kmalu vzamemo, Egipčane premagamo, tudi mesto Kairo v Egiptu se podá. Moj gospod je imel čez mero opraviti in noč in dan je moral za ranjene konje skrbeti. Kolikor sem mogel, sem mu pomagal. Nekega jutra zavezujem na prostoru pred mestom Kairo konju, kateremu je bil nek Egipčan desno uho odsekal, rano, kar pripelje francosk lovec visokega konja. Kako se zavzamem in razveselim, ko v konji svojega Kastorja spoznam.

»Kastor! preljubi moj Kastor!« pravim in mu potipljem na vrat. Lepa živina tudi mene spozna. Veselo začne razgetati in položi svojo glavo na moja pleča. Vzdigne krvavo drobno nogo, kakor bi mi hotela pokazat in me pomoči prosit. Kroglá jo je v stegno nekoliko zadela, rana pa ni bila nevarna. Vender pa pravim, da je za konja nevarnost velika in da mora Kastor vsaj štirinajst dni pri nama ostati. Vojak v to privoli in mi naroči, za lepega konja prav dobro

skrbeti, rekoč, da je to najlepši konj njegovega obrista. To mi opomniti in mi naročiti ni bilo treba. Kako bi si ne bil prizadeval na vso moč, svojega ljubčka ozdraviti? Potem prašam lovca, kako je njegov oberst konja dobil. Kakor se m mislil, tako mi pové. Obrist je dobil lepo živino po navadni šegi francoske armade. V vojski na Laškem je videl lepega konja, in ker mu je dopadel, ga ukaže meni nič tebi nič iz hleva pripeljat. Z obristom je tudi Kastor v Egipt prišel.

Obvežem koj svojo zvesto žival in ji dam najboljše mesto v hlevu. Kolikor sem časa imel, obrnil sem ga v strežbo Kastorjevo. Hvaležen in vdan mi je pa tudi bil. Čez šest dni popolnoma ozdravi. Vojak pride večkrat po konja in ga hoče odpeljat. Z vsakovrstnimi izgovori sem ga pridrževal. Slednjič pa mi pridejo solzé v oči ko nisem mogel več konja obdržati, potem ga vojak odpelje. Napoleon odrine z večim oddelkom svoje armade v Sirijo. Moj gospod in jaz greva z tropo konjikov, ki so morali precej streljiva za njimi peljati, pozneje z armado.

Ne dalječ od mesta Jafe nas desetkrat večja truma Turkov napade. Vsa srčnost nam nič ne pomaga. Skoraj vsi francoski konjiki popadajo pod meči zlobnih sovraž-

nikov, ki niso nikomur prizanesli. Strašno vdarjen se zavalim omamljen na zemljo. Silno suvanje in tresenje me iz moje oмотice zbudi. Vidim, da sem privezan za konjski rep v sredi turških konjikov, ki so neprenehoma dirjali čez neizmerno peščeno puščavo.

Strašen je bil moj stan. Poskusim molit, pa ne morem. V vročini in razbeljenem prahu, ki me pri vsaki konjski stopinji posuje, mi skoraj kri zavre in sape zmanjka. Pol mrtev sem bil, ko se Turki na mestu od palmovega drevja obsenčenim vstavijo in jesti in piti začnó. Odvežejo me. Zdaj vidim, da so še pet družih Francozov vjeli in jih enako z sabo privlekli. Turki nam ničesar ne privoščijo, dasiravno so naši suhi jeziki po kapljici mrzle vode koprneli. Z znamenji smo kazali, da smo žejni. Zopet nas zvežejo in se pogovarjajo, kaj bi z nami storili, tako se nam je dozdevalo. Dolgo se pogovarjajo. Z neizrečenim strahom jih poslušamo, akoravno nismo ničesar razumeli, nanzanjevali so nam njih srditi obrazi, da se imamo bati najhujšega. K smrti se pripravim in hočem moliti. Kar zaslišim za sabo krepko razgetanje. Velik konj se skloni čez me in položi veselo svojo glavo na mojo ramo. Z začudenjem se ozrem in kako se razveselim, ko ugledam svojega Kastorja. Oči se mu

svetijo, nepotrpežljivo brska po prahu ter pripoguje svoj vrat, kakor bi nevarnost svojega gospodarja poznal in bi ga opomniti hotel, naj se reši vsled svojih brzih nog.

»Ubogi Kastor!« vskliknem, »prišel si le gledat gospodarjevo smrt. Vender se veselim pred svojo smrtjo, da tebe vidim, zvesta žival!«

Turki se čudijo videči, da se mi Kastor tako prilizuje. Eden izmed njih stopi k meni in me vpraša slabo po laški: »Kristijan, od kod poznaš ti tega konja?« Povem mu vse. Prestavi potem svojim tovarišem moje besede in zdelo se mi je, da so jim šle k srcu. Odvežejo me in mi dajo vode in črnega ovsenega kruha. Kakor sem bil sam lačen in žejen, delim ga vender s Kastorjem, kateri je rad iz moje roke jedel. To Turkom dopade. Večkrat pravijo: »Pri bradi našega pre-roka! kako ljubi konj kristijana! dobro srce mora imeti!« Roke povzdignem in prosim, kazaje na vodo in na kruh, da bi tudi mojim tovarišem kaj dali. Turek pa jezno pomaje z glavo ter z roko naznani, česar nisem umél, pa kmalo sem si znal v svojo grozo razložiti.

Kastor se ni hotel od mene ločiti; kakor psiček se pritiska k meni. Lahko si razložim, kako sva se tukaj sošla. Tudi on je bil vjet

od Turkov, kakor jaz, ki so nas napadli. Ti se zdaj začno prepirati, kaj bi z nami storili, kar vstane eden izmed Turkov, kakor bi ga vrag obsedel, in prekolje jednemu Francozu glavo in v kratkem času pocepajo tudi drugi, posekani od krvoločnih vragov. Smrti pričakovaje objamem v svojem strahu Kastorjev vrat z obema rokama. K njemu se pritisknem, kakor bi me imel njegov život smrti obvarovati.

Kakor žugaje zarazgeta glasno zlahtna živina, oči se ji zabliskajo, nosnice razpnè, strese svoj vrat in skloni ponosno svojo glavo. Turek pa, ki je znal laški, poteplja prijazno Kastorju na vrat rekoč: »Kristijanu, katerega ti tako ljubiš, se ne bode ničesar žalega zgodilo. Bog ti ga je poslal, da te reši!« —

Turki se začno pripravljati k odhodu; privežejo me na konja in kakor blisk dirjamo dalje. Nisem vedel, kaj so mi Turki namenili. Smrti sem odšel, sem pa li odšel tudi trpljenji sužnosti? Kdo bi me bil tudi té rešil? Nobenega upanja nisem imel za to in voljno se vdam v božjo voljo. Hitreje in hitreje jezdimo v drk čez puščavo. Večkrat se približam pri jezdarenji tako Kastorji, da sem ga lahko poklical. Obrnil se je vselej zvesti konj, kakor bi hotel s svo-

jimi bistrimi očmi in s svojo lepo glavo meni odgovoriti, in veselo je zarazgetal. Te penje pa me prisili, ž njim se nič več ne pogovarjat. Zmrači se, ko pridemo do skalovja z grmovjem poraščenega. Tu se Turki vstavijo, konje napojé in večerjajo prepečeno moko. Tudi meni vržejo nekoliko palčkov ali dateljnov. Kmalu spoznam, da bomo tu prenočili. Dva Turka me vlečeta kakih sto korakov daleč za skalovje k grmovji, povežeta me še trdneje in mi rečeta, da moram čez noč tukaj ostati. Zadovoljim se s tem, samo vrvi, s katerimi sem povezan bil, delale so mi bolečine. Poskusim zaspati. Pa dasiravno sem bil silno truden, vendar ne morem očesa zatisniti. Turki zdaj svojo večerno molitev opravijo; vsako njihovih besed donašala mi je sapa na ušesi. Postajalo je tiheje in tiheje, a kmalu se mi je zdélo, da so Turki zaspali. Jaz sem pa še čul, a proti pólunoči tudi zadremujem.

Spal sem kaki dve uri, kar me probudi neko praskanje in silno dihanje. Bil je moj Kastor, ki se je z verige odtrgal in pritekkel k meni. Zgodi se včasi, da konji občutijo hrepenenje po ljudeh, ktere ljubijo. Na vsak način potem silijo k ónim, kamor jih vleče hrepenenje, a ničesar jih nij moč zadržavati. Prikaže se luna iz-za oblakov. Kastor,

še osedlan, vprè svoje zveste oči v mene. Šine mi v glavo misel: »Smukni na konja in reši se!« toda kako to storiti? —

Roki in nogi imel sem trdó zvezani; na vso moč se rešit prizadevam; in v istini si razvozljam vrvi toliko, da mi je bilo moč gibati s trémi prsti desnice svoje. Pri mesečnem svitu ugledam v Kastorjevem sedlu samokrese in nož turškega konjika. Meni je bilo treba le migniti, a Kastor je uže klečal. Radostno sežem po nožu in ž njim prevežem vezí, ki mi odpadejo. Bil sem rešen. Veselo osedlam svojega vernega Kastorja in jo vrežem proti Egiptu. —

Kakor blisk iz višine letela sva po planjavi. Luna postaja obledovati, a jutranja zora naznanjati dan, kar čujem za manój strel in divje vriskanje, ki je prihajalo bliže in bliže. Prestrašen zapazim, da so mi Turki za petami.

Zvedeli so namreč kmalu, da sem ubegnil, ter se vsujejo po bližnjih potih za manój. Sicer jim bi to ne bilo moč, če bi tudi njihovi konji še tako urno dirjali, kmalu bi me ne imeli. Edino moje upanje in rešenje bila je Kastorjeva neumórna vstrajnost; letela je živinica na vso moč, kakor bi bila vedela, da je od njene moči odvisno

moje življenje. Kot bi se bil hotel s svojimi zasledovalci skušati v hitrosti, tako bliskovito je letel po planjavi, ki se je jela znižavati. Zemlja je bila tú in tam razpokana in griči so ovirali jahanje. Ali to nij zadrževalo Kastorja. Preskočil je vsaki jarek in oprezno tekel čez griče in doline. Meni se je dozdevalo, kakor bi moč njegova s tekom rastla. Pa tudi moji zasledovalci imeli so čvrste konje, — in ne odjenjali. Čul sem je gostokrat sopihati in razgetati, in Kastor, to slutivši, je še urneje tekel.

Kar ugledam pred sabój širok, a globok jarek; širok je bil najmanj 6 vatlov. Strahoma sem pogledoval v globočino. Kastor je srdito stresal svojo krasno grivo in se oziral po zasledovalcih, ki so z veselim vriskom prihajali bliže in bliže, gotovi svojega lova. Poskušam zaslediti ožji kraj, toda v neskončno daljavo se je jarek raztezal po planjavi. Turki prihajajo bliže in bliže. Pogumno zavriskam in priporočivši sebe in konja Bogu rekoč: »Kastor dragi, reši me! reši!« vzdigne konj svojo lepo glavo razgetaje, kot bi bil razumel besede moje. Zaletim se bliskoma na njem čez jarek, — in ko bi mignil stojim unstran, rešen v trenutji, ko so sovragi moji menili, da sem v njihovih pestéh.

Stermé se čudijo, a vstavijo, toda nihče izmeje njih si upal nij jarka preskočit. Streljali so za menój sè samokresi, ker sem bil pa skrit za grmovjem in gričem, me nij kroglja zadela. — Zapazil sem, da so večkrat ob jarku gori in doli jahali, da bi našli pripravno mesto za preskok. Ker ga niso dobili, se preklinjevaje in žugaje vrnejo. Tako sem bil rešen, da rešen vsled srčnosti in vstrajnosti svojega neprecenljivega Kastorja. Pa kako drago je morala uboga žival mojo rešitev plačati! Ko Turki odidejo, objamem tanki vrat Kastorjev in hvalim njegovo pogumnost in zvestobo. Gledal me je tiho in prijazno. Kar se mu vdere v curkih kri iz gobca in nosnic. Globoko zdihne, se opoteče in mrtev zgrudi na zemljo. Pri skoku čez jarek je počila zvestemu konju žila.

Kako mi je bilo zdaj pri srci, pač nemorem povedati. Molčé in omamljen se vsedem tik njegovega trupla in jamem popolnoma obupavati nad svojim rešenjem. Sedel sem skoro dve uri, predno se zopet zdramim iz svoje žalosti. Z nožem skopljem jamo in zagrebem zvestega konja, da bi ga ne požrle divje zverine. Potem vzamem oba samokresa, ki sta tičala v sedlu in se napotim žalostno dalje. Kam, tega še sam nisem vedel. V tem položaji se pač nijsem zmenil

dosti za ta svet, ko mi je uže itak presedalo življenje.

Dva dni tavam po puščavi ves onemogel lakote in žeje, dokler ne dospem proti večeru do necega studenca. Napivši se, hočem zopet dalje, kar ugledam v daljavi prašno meglico. Kmalu spoznam turške tovornike, ki ukrenejo na velbljodih proti studencu, pri kojem sem si žejo ugasil. Sklenem torej, jih tú brez strahu počakati. Meni nij bilo, kakor sem uže omenil, pač nič ležeče na življenji. Mučila me je lakota, a vsaka smrt je lagja, nego umreti lakote. Tovorniki pridejo bliže in videč, da nijso bili turški vojaci, temuč trgovci, se zopet umirim. Ko me vidijo samega in v takem stanu, se zeló čudijo. Vodja tovarniški, star, prijazen mož, z dolgo, belo brado, znal je nekoliko italijanski. Kmalu se pomeniva. Prosim ga, naj me vzame sabój in v plačilo mu ponudim z dražimi kamenčki bogato okovan nož turški. Ahmed, vodja tovarniški, sprejme ponudbo mojo in mi obljubi, pripeljati me v mesto Moka, kamor je on pošiljal svileno blago. Sicer je bil za mene to, ki sem želel priti v Egipt, velik ovinek, toda kaj storiti? Tolažil sem se s tem, da bom v Moki dobil ladijo, na kateri se popeljem po rudečem morji v Egipt.

Ahmed mi pa dá velbljoda, ter se pridružim veliki družbi popotnikov.

Popotovali smo počasi, a samo po dnevi. Vročina je silovito pripekala in dan za dnevom prihajala večja. Dvakrat nas zasači samum, in ta pereče vroči, strupeni veter spravil nas je v smrtno nevarnost. Tolovaje, ki so nas gostokrat napadali, smo odgnali vselej srečno. Čim bliže dohajamo Jemenu, to je: v blaženo Arabijo, tim več težav nam je bilo prestajati. Najboljša plemena arabska razprla je bila vojska: najkrasneje vasi bile so vpepeljene, setve poteptane, studenci in vodnjaki zasuti. Kmalu smo trpeli najhuje pomankanje vode. Dan za dnevom smo se morali preskrbovati z vodo, katero so nam donašali velbljodi v mehovih. Na najurnejših velbljodih je vsaki dan Ahmed pošiljal svoje hlapce naprej. Morali so ostajati pri studencih in polniti mehove, da nam je bilo moč, po kratkem odpočinku zopet dalje potovati. Večkrat so studence in vodnjake ljudje, ki so pred nami prišli, kar oblegali in potem so se za vedro vode do krvi zbili. —

Tako pridemo po velikem trpljenji tri dni hodá do Moke. Zdaj je bila pot naša še le težavna; tolovaji so nas potoma vedno nadlegovali. Kjer smo kak studenec

dobili, nadejati smo se mogli, da so ondi tudi óni. Doslej smo bili vselej tako srečni, da smo se jim vbrani. Ko pa neko noč napajamo svoje velbljode, plane tako silno in toliko tolovajev na nas, da smo v hipu premagani in razkropljeni. Jedva sem imel čas, svojega velbljoda osedlati, kar ugledam, da Ahmed, od tolovaja preganjan, beži k meni klicaje: »Reši me!« A dobro namerjena kroglja podere sovražnika na tla. Urno ukažem velbljodu poklekniti, Ahmedu pomagam nanj in bil sem tako srečen, da ubegnem v temnej noči na peščeno planjavo. Pot v Moko so nam pa tolovaji zaprli. Poženem torej velbljoda, da je tekel na vse pretége, kam, tega pač sam vedel nissem. Mislil sem le, kako bi tolovajem ušel. Nadejaje se, da sem vže v varnosti pred njimi, prašam Ahmeda, kan pelje ta pot, a on mi na to ničesar ne odgovori. Molčé, kot mutec, je sedel in samo od časa do časa vzdihne globoko vsled bolesti in tuge nad izgubo svojega bogastva. Napočil je dan. Ahmed me pa le žalostno pogleduje. Znova ga pobaram, kje da sva, a on vzdihne globoko rekoč: »Bog hoče tako, težko bova rešila najino življenje. Poženi velbljoda na desno in daj mi piti!«

»Ahmed, nijmam ni kapljice vode več! Spomni se tolovajskega napada.«

»Bolečina in žeja me pečeta, kot ogenj po mojem drobu — odgovori Ahmed in pobesi svojo glavo na prsi, — cele dni hodá nij ga studenca; v najstrašnejši kraj naji je zanesel velbljod.«

Prestrašim se in poženem velbljoda tijà, kamor je želel Ahmed. Z lepimi besedami ga skušam utolažit, a nij se dal; zaničljivo me pogledovaje mi pravi, da je Turek in da mu nij treba učiti se od kristijana srčnosti v trpljenji in moči ob smrtnej uri. Molčal sem in poskušam moliti. Žeja me je začela vedno huje peči, a proti poldnevu, ko je solnce strašno pripekalo, mi nij bilo moč več prestajati. Trpel sem velikansk glad, ali kaj je glad proti žeji? Spomnim se Hagare in Izmajele, katera je ne daleč odtodi angelj Gospodov rešil žeje in smrti. Presrčno prosim Boga in presveto Devico, da bi tudi nama pritekel vrelec iz suhe zemlje. Molitev moja je bila sicer uslišana, toda voda nama nij bila namenjena iz globočine zemlje, nego — iz trebuha živalskega.

Bilo je póludné in žeja najina strašna. Velbljod je še vedno krepko korakal dalje. Ahmed veli: »Dovoli, da velbljod poklekne!«

Storim tako, a velbljod poklekne, raz kojega zlezeva na tla. Ahmed mi na to pravi: »Kristijan, vzemi svoj samokres in umori mi žival!«

»Za božjo voljo — vskliknem ves prestrašen — kaj pa govoriš? Kedo naju pa odnese iz te puščave, če umorim velbljoda?«

Še besedice nij črhnil na to, ampak zgrabi samokres, nameri na velbljodovo uho, sproži in živinče cepne na zemljo.

To vse se je bilo tako urno zgodilo, da nijsem mogel v rešenje živali ničesar storiti. — »Ahmed — vskliknem ves obupan — kaj si učinil, zdaj sva pa brez dvombe pogubljena!«

»Rešena sva, ako je volja božja — odgovori Ahmed — pomagaj mi razparati velbljodov trebuh.«

»Bog me varúj, jaz ne pijem krvi!«

»Vodo boš pil, kristijan?«

»Vodo?« prašam sè začudenjem — vodo? Tebi se nemara sanja, Ahmed!«

»Ti ne poznaš velbljodove nature, ki se zove barka puščave. Želodec njegov je podoben mehu s predali, v katerih vodo več dni hrani. V želodcu njegovem mora biti še polovico vode.«

Čudeč se in majaje z glavo pomagam Ahmedu; in glej! voda se je res nahajala v velbljodovem želodcu. Močno naju okrepča; da-si nij bila več tako čista in mrzla, vender nama je odleglo, da sva mogla več ur dalje potovati. Naredi se noč, ktero sva prebila v velikem strahu. Zjutraj se napotiva, nadejaje se nãjhujega, proti mestu, od koder sva videla dim proti nebu valiti se.

Preverjena sva bila, da greva tolovajem kar naravnost v pést. Sled dima nama pot pokaže v neko majhno revno vas. Ahmed gré korajžno v prvo kočo, v kateri sta sedela dva Arabca na tléh in kosila.

»Mir vama!« ogovori ju Ahmed, »sprijmita dva potnika, ki sta zgrešila pot.«

»Bog vama pomozí!« odgovorila sta Araba, koja naju gostoljubno — znan lep običaj arabski — povabita na kosilo. Oj, kako se nama je prileglo kosilo! Ahmed jima pové, kaj se nama je bilo pripetilo; poslušala sta ga verno in pomilovaje. Ahmed ju potem prosi, naj bi nama posodila velbljodev in pokazala pravo pot v Moko. »Sama vaju tija peljeva,« obljubita Araba in tako sta tudi učinila. Prišli smo brez posebnih ovír v Moko.

Ahmed je imel v Moki prijatelje, ki so mu po mogočnosti tudi pomagali. A tudi jaz

imel sem srečo, da dobim poštenega angleškega kupca, ki mi je pomagal, da sem se mogel prepeljati na angležki ladiji v Evropo. Pol leta moral sem živeti na morji, a končno sem pa vendar po srečni vožnji dospel v Livorno na Laško.

VIII.

Mignonček.

Stopivši na suho, bil sem berač, ker sem bil za vožnjo čez morje potrosil poslednje krajcarje, koje mi je dobrotni Anglež izročil v Moki. Od revščine in stradanja pridem beračevaje ves siromašen blizu Kastelo Monte.

Nadejal sem se, da ondi najdem Bernarda in z pomočjo njegovo si novo službo poiskati ali se pa vrniti na Nemško nazaj. Kastelo Monte sem pač še videl, toda Bernarda ne več. Počival je uže na ondotnem mirodvoru. Obiščem grob njegov in britke solzé sem točil po njem. Ko tako jočem in molim, prisopiha k meni majhen in suh psiček, iskaje živeža. Svojim očem nisem hotel verjeti, ko natančneje pogledam živalico, da — bil je — Mignon, prej tako rejen in debeli Mignonček — bil je le kost.

Mignonček, kojega nij smela prej le sapica se dotakniti, ki je spaval na pérji, taval je zdaj zapuščen po mrzlem deževnem vre-

menu jesenskem. On, — ki je dan za dnevom kavo srkal in sladkarije z rók plemenite gospé zobal, je zdaj lačen iskal koščic. Usmilim se ga ter ga pokličem, na kar on plaho in boječe prihiti k meni. Poklical sem ga bil po imenu. Spoznavši mene, slabo zalaja, veselo po meni skače in mi liže roké. Pomolim mu kruha, kojega on željno vzame in sné. Košček ta prihranil sem si bil za južino, toda rad sem mu ga dal.

Mignonov žalostni položaj sem pač lahko razumel, umrla mu je bila namreč njegova gospa, a nasledniki njeni so psička kot nepotrebno stvar zapodili iz grada. Odhajaje z mirodvora, šel je Mignon za manój in me spremil na cesto. Tu mu rečem, naj se vrne, ali on se mi prijazno dobrika, češ, da bi ga vzel sabój. Usmilim se zveste živalice in jo vzemem sabój.

»Pojdi tedaj z manoj, Mignonček,« mu rečem jaz, »Bog nama bo vže pomagal.«

Kakor bi bil besede moje razumel, zalaja on, skoči in steče naprej. —

* * *

Bila je vže pozna jesen. Ovenelo listje je padalo z dreves in goste, vlažne megle ležale so po dolinah in hribih, vrhu tega je

pa tudi hud mraz delal pot po hribih težavno.

Beračevaje in stradaje dospeva z Mignonom do meje Tirolske. Tu še le čutim, da moč moja silno péša in pojema. Z velikim trudom se drugi dan privlečem do prve planšarske kočice. Planšar a žena njegova obdržala sta me čez noč pri sebi in mi ponudila mleka, kruha in žganja. Celó noč nijsem oči zatisnil. Ko se zjutraj hočem pri svojih dobrotnikih posloviti in oditi, se zgrudim vže pred vrati na pol mrtev. Usmiljeno me neseta dobra človeka na slamnato posteljo in pomagata, kar sta mogla. Planšar me gorko odeje, žena njegova mi pa skuha juhe z jajci in me pridno s črešnjevim žganjem maže. Od ure do ure sem prihajal slaběji, Mignonček se je pa plašno pritiskal k meni in mi roki lizal. Vsi udje mi mraza otrpnejo, omedlim in zvečer sem bil, kakor pravijo, navidezno mrtev.

Strašan je bil ta stan, ktereга nečem tú obširneje popisovati. Težko breme je ležalo na mojem srci. Zdelo se mi je, da mi mrzla roka tiši oči. Nijsem je mogel nikakor odpréti, da-si sem se prizadeval na vso moč, a tudi s prsti nijsem mogel gibati. Na meni je bilo vse mrzlo, otrpnjeno in mrtvo, toda slišal sem pa vse okoli mene.

Čul sem tudi Mignona, ki me je lizal po celém životu, lajati in tuliti, kakor bi me bil hotel obuditi k življenji.

»Jera«, pravi planšar, »ta je mrtev! Bog mu daj večni mir in pokoj!« To izgovorivši me pokropi s blagoslovljeno vodo in se prekriža.

»Prižgi, Jera, blagoslovljeno svečo in daj mu molek v roko.«

Jera gré in prinese blagoslovljeno voščeno svečo, a stisne mi v roko molek. Potem oba poklekmeta in molita litanije za mrtve. Ko vstaneta, reče planšar svoji ženi: »Jera, idi spat, bom pa jaz po noči pri njem čul, ter mu krsto (trugo) napravil. Bom vže večkrat pogledal po mrliču; jutri ga bom pa zagrebel.«

Te besede presunile so kot meč moje srcé, ko to čujem. Živ pokopan biti, a vže jutri! no, tega pa še nij bilo. Prizadevam se na vso moč, dati kako znamenje, da živim in tako se otel, živ pokopan biti, toda za- stonj, vse je bilo v meni zvezano in trdó.

Jera je besedam moževim pritrdila. Pokliče Mignončka, toda zvesta žival me nij hotela zapustiti. »Ostani pa torej pri njem, — odgovori Jera vsa ginjena — prinesla ti bom juhe, da lakote ne pogineš. Ostal boš pri naju, ker vidim, da si zvesta žival.«

Istinito, Mignon je bil tudi zvest. Žalostno spleza k meni in položi svojo glavo na moj vrat. Polagoma zdrkne po meni in obtiči na mojem želodcu. Živalska toplota, katero sem zdaj občutil na žličici in želodcu, mi je jako dobro déla. Spomnim se ubozega Lazara, ktereга so se psi usmilili in mu rane celili. Počasi me je začel tudi mrtvaški mraz zapuščati. Zdaj se prikaže planšar. — »Oj kužek mali — govori on — če bi pač mogel gospodarja svojega k življenji obuditi. Zdiš se mi kot kokljica, ki hoče izvaliti jajce, ali gospodar tvoj je in ostane mrtev!« — Mignon na te besede žalostno zatuli. Priprosti, dobrosrčni planšar ga lepó tolaži in mu obljubi, da ga bo obdržal in dobro redil.

»Jeli kužek — nadaljuje planšar — tebe zebe; no, le počakaj, da te ogrejem.« — Nanese skupaj trská, ki so odpale pri tesanji krste (truge) in kmalu je plamen plapolal. Mene je toplota, ki je zdaj stanico napolnjevala, kaj prijetno grela. Mignon je pa neprestano ležal na mojem srci in drugzega nij bilo slišati, kot njegovo tiho stokanje. Čutil sem, da mi je nekoliko odleglo; počel sem moliti. Prešine me čudna moč od gorkote, ki je prihajala iz Mignonovega života; včasih sem menil, svoje trde ude pre-

makniti, a še vedno se niso dali. Nadejal sem se, da se probudim iz težkega mrtvaškega spanja, če bo Mignon še nekoliko ur ležal na mojem srci in ogenj dalje gorel. Oj, kako sem se prizadeval, trudil; oj, kako goreče sem molil.

Ko se zdaní, prinese planšar sè svojo ženo krsto (trugo). Groza je pretresala ude moje, ko čujem strašljivi ropot, položivši krsto na tla.

Vse se je treslo v meni in trepetalo. Hotel sem vstati, a nijsem mogel. Ko me popadeta in hočeta z slame položiti v krsto, plane Mignon ves divji v planšarja, kakor bi bil vedel, da je življenje moje v silnej nevarnosti, in ga vgrizne v prst. — »Oj, ti porédna žival, — huduje se Tirolec, — kaj me grizeš? Vsaj hočem gospodu tvojemu le dobro in mu izkazati poslednjo čast. Jera, primi ga za nogé in hajd ž njim v krsto!«

Popadeta me, a mene pa prešine obup; Mignon ubogi strašno zatuli, ko me položita v krsto. In ko hočeta prikrov na me položiti, se Mignon vdruživši zakadi v planšarja. V tem hipu čutim, da se mi življenje vrača. Iz mojih tesnih prs se zmuzne slab krik: »Jezus!« in poskušam se skloniti. Planšar in žena njegova to videti, se silno prestra-

šita; prikrov vržeta na tla in pobegneta iz hiše.

Kličem ju nazaj, toda strahu mi nijsta mogla ničesar odgovoriti. Mignon pa skače vesel po meni, laja in se mi prilizuje. Ubogo žival pritisnem k sebi ginjenega srca. Bil je on prvi za Bogom, ki mi je otel življenje. Smeje se in jokaje kličem Tirolca, ki se pa še le po daljšem prestanku priplazi plašen in ves prestrašen, držeč v roci blagoslovljen križ, k stanici, odpre nekoliko vrata rekoč: »Vsi blaženi duhovi hvalijo Boga gospoda. Tudi jaz hvalim in poveščujem Boga nad vse, zakaj skazal se mi je mogočnega. Le pridite in mi pomagajte!«

Tirolec se osrči, odprè vrata še širje in pomoli svojo kodrasto glavo enmalo skozi.

»Za božjo voljo — jame planšar tarnjaje — bodi odkritosrčen in povedi mi, od kodi prideš? Vsaj si bil mrtev. Iz nebes ne prideš, ker bil bi raje tam ostal, povedi mi; ako pa prideš tedaj iz pekla, vrni se le urno nazaj. Kriv nisem, če si brez sv. zakramentov umrl, mi dva sva poštena katoliška kristijana in nočeva s peklenškimi ničesar imeti opraviti. Idi torej v miru tija, od koder si prišel. Ako pa nočeš iti, šel bom po mnihe v mesto, ti te bodo vže primorali.«

»Oj ljubi planšar — mu rečem — ne pridem ne iz pekla!«

»Tedaj nijsi iz vic! O ti uboga duša, kako se mi smiliš, ali malo ti vže morem pomagati. Vidiš, uboga duša, kravo svojo bom prodal in vsak teden za eno sv. mašo dal, poleg tega bom pa še -en rožni venec molil za tvoje rešenje. Povém ti pa, da tega ne storim zastonj; tudi ti moraš moliti za mene, kedar v nebesa prideš, da pridem tudi jaz k tebi!«

»Ljubi planšar, — odgovorim mu z milim glasom — vsaj ravno to hočem, da pridete k meni; le pogledite me, da nijsem mrtev, ampak še živim.«

Planšar neverjeten, maje z glavo in gré po svojo ženo. Le s težavo sem ju prepričal, da res še živim in da sem bil le dozdevno mrtev.

»Prav je — reče prostosrčni Tirolec — da si se zopet oživil; jaz sem te vže hotel brez pomisleka zakopati.«

Obdržala sta me torej še dalje pri sebi in v štirih dneh sem toliko okreval, da mi je bilo moč dalje potovati.

Težkega a hvaležnega srca se od nju poslovim in prosil sem Boga, naj jima on povrne, kar sta meni dobrega storila iz ljubezni. Napotim se tedaj, a kam, tega še sam nijsem vedel. Hotel sem se vrniti v domovino svojo

in poiskati ali Kristino ali pa nastopiti službo pri katem cesarskem polku kot živinozdravnik. Toda ta čas je bil mir in vojaških služabnikov povsodi preveč. Še za kočijaža ali strežaja nisem mogel dobiti službe pri kaki gospôdi, ker sreče imel nijsem, sploh mi je šlo vse narobe. Zima je vže trkala na duri. Dostikrat sem moral stradati in po noči spavati v gozdu. Tuga in nezadovoljnost se me polastita, kakor še nikoli poprej. Zgubil sem vse upanje, da bi mi kedaj zasijali lepši in boljši dnevi. Večkrat sklenem v tacih nesrečnih trenutkah, življenje svoje nasilno končati. Mnogokrat so bile skušnjave velike, toda božja milost in angelj varuh moj me nista pustila pasti tako globoko.

IX.

Nepričakovana sreča.

Tako dospeva z Mignonom, čegar zvestoba in prijaznost me je v bridkih trenutkih tolažila, do mesta Fisen na Bavarskem. Blizu mesta srečam kočijo z dvema lepima konjema. Rejen in lepó oblečen gospod je sedel v nji in polagoma pihal drago smodko. Ponižno ga prosim vbogajme. — »Česa hočeš?« zareži nad manoj — tako mlad in krepák potepuh — pa beráči! Spravi se mi izpred očij in sramuj se!« Te osorne besede predirale so kot noži moje srcé. Če me vže obdariti nij hotel, me pač nij bilo treba tako surovo in bridko žaliti! Solzé se mi vderó po obrazu in čutil sem se tako slabotnega, da sem se moral nasloniti na drevo. Znova me misel navdaja, vzéti si življenje, a res sklenem — Bog mi odpusti gréh moj — zapustiti ta svét polno trpljenja in te neusmiljene ljudi. Premišljeva je, kako bi to

najlažje in najhitreje storil, se ozrèm in vidim kacih sto korakov od mene ribnik. Bil sem čisto sam, a nihče bi me ne bil mogel zadržati. Šel sem proti ribniku; nek notranji glas mi je neprenehoma klical: »Skoči notri, konec bo potem vseh muk, vsaj je Bog bolj usmiljen, kakor pa ljudje.« — Vže stojim blizu ribnika, kar se zakadi iz-za grmovja Mignon proti meni veselo lajaje in se mi prilizovaje, kot še nikdar poprej. Kakor bi bil vedel, kaj nameravam, lizal mi je roki ter me proseč gledal s svojimi zvestimi in prijaznimi očmi, češ — naj ga ne zapustim. Misel, kaj se bo zgodilo po smrti mojej s zvesto živalico, mi je težila srcé. Mignon bil bi zapuščen, a vender mi je on otel v Tirolskih hribeh življenje. Pritisnem ga k sebi, a na svoje srcé.

Potolažim se in boljše misli mi šinejo v glavo. Spomnim se Kristine. »Čim večja je stiska tvoja, tim večji mora zaupanje tvoje biti!« mi je večkrat rekla. »Ako ti ljudje nečejo pomagati, je to znamenje, da ti hoče Bog pomagati, a ta pomoč je najboljša!«

V istini mi je zasijala nebeška luč vere in tolažbe. Osramočen povzdignem svoje oči k nebu in prosim Očeta nebeškega odpušcanja.

Ko spustim Mignona na tla, veselo skoči v grmovje, a kako se čudim, ko nazaj pri-skakljuje prinese v zobéh usnjato listnico (briftošelj) in pred me položi. Pregledovaje in preiskovaje listnico, se neizrečeno začudim, ko najdem v njej 80,000 gold. bankovcev in družih vrednostnih papirjev. Nekoliko minut prej nijsem imel vinarja, a zdaj pa kar 80 tisoč. Sevéda nijso bili moji, ali za ta-cega revčka, ki je trpel leta in leta pomanj-kanje, je bilo kaj nenavadnega, imeti pri sebi tako premoženje. Srcé mi je veselja in radosti skakljalo, ko pomislim, da mi bo pravni lastnik teh tisočev gotovo odmenil veliko plačilo, ko mu je dolžnostno odrajam.

A to ni šlo tako lahko. Dasiravno pre-gledam in preiščem natanko vso listnico, ni-sem našel ničesar, kar bi dalo sklepati, če-gava je ta listnica.

Sklenem torej, opasno ravnati in najdene tisoče prav skrbno shraniti. Vesel in hva-ležen pritisnem Mignona, ki je našel denarje, na svoje srcé in se napotim v mesto. Bog je dal, da naletím ondi na usmiljene ljudi, ki so me obilo obdarovali, in tako sem si po dolgem prestanku privoščil zopet en dober dan, a tudi Mignona dobro napasem.

V mestu nijsem mogel očitno izpraševati, kedo bi bil izgubil listnico; storil sem to le

po tihem in previdno, ker sem bil sklenil, imetje lastniku samemu izročiti in tako se znebiti vsake odgovornosti.

Iskaje in popraševaje pridem do mesta Lindau. Tú grem v neko pošteno gostilnico na kosilo. Vsedem se za mizo, a jém in pijem. Gostilnica se kmalu napolni z gosti, ki so se mej drugimi rečmi pogovarjali o izgubljeni listnici, kojo je nek trgovec iz Augšpurka izgubil pri mestu Fisen. Zvesto poslušam to govorico in ni besedica mi nij ušla.

»Res je, gospod,« prične jeden gostov, »in če mi tega nečete verjeti, berite sami, tú imate »Augšpurske novine.«

Sosed njegov začne čitati.

»Istina je, četrti del tisti dobi, ki najde listnico in jo pravnemu lastniku izroči. Rad bi bil sam tisti srečnež. Listnica istega gospoda je vedno lepo napolnjena.«

»Hotel bi, da bi listnice nikdo ne našel, staremu stiskaču nič ne škodi, in dober poduk imel bo v prihodnje, zaupanje svoje rajše drugam, nego v denarje staviti. Mnogokrat sem ga videl v Augšpurku, napuh je na vse kraje kazal.«

Pogovarjajo se še dalje o izgubljenem denarji in trgovcu. Ves radoveden prosim, naj mi strežaj prinese novine.

»Nate jih,« mi pravi jeden gostov sme-
jaje, — hočete li mar listnico iskati. Ne ško-
dovalo bi vam, če bi jo našli?«

Kolikor mi je bilo moč, sem torej pri-
krival skrivnost. Več kot desetkrat prečitam
list, a res, tako je stalo notri. Istemu, ki
najde izgubljene denarje, objubljen je bil
četrtni del. V listu je bilo naznanjeno tudi
trgovčevo ime in stanovanje. Srcé moje se
je v veselji kar topilo. Nijsem bil več berač,
temuč velik bogatin. Dvajset tisoč goldinarjev
je bilo tedaj mojih. Težko sem prikrival
solzé. Mignončka pa, ki je listnico našel in
me prvi za Bogom neskončno srečnega storil,
pritisnil sem veselja tako silno k sebi, da je
uboga živalica bolesti zavpila. Plačam račun
svoj in potujem dalje.

Kako sem prišel iz Lindava v Augšpurk
pač še danes prav ne vém. Hodil sem tako
lehko, da sem bolj tekkel, kakor stopal. Kako
sem prevdarjal, kako bodem denarje obrnil
in si brezskrbno življenje napravil! Koliko-
krat spomnil sem se Kristine, kako da bo
vesela, ko bo čula mojo srečo. Kolikokrat
sem objel Mignončka.

V dan sv. Frančiška Ksav. sem stal pred
hišo bogatega kupca.

Ker sem bil tako razcapan, me vratar
še v hišo ne pusti, ko mu pa povém, da

nesem njegovemu gospodu izgubljeni denar, pelje me po lepih stopnjicah v sobo gospodovo. Kupec priteče, ko veselo novico začuje, meni naproti, kakor bi me hotel zagrabiti.

»Kje imaš listnik? daj ga sem! kje si ga našel?«

Osupnjen gledam kupcu v obraz. Kar mi je že večkrat nekaj reklo, pokaže se zdaj, in res bil je to tisti mož, kateri mi ni hotel pri mestu Fisen nič podariti.

»Gospod,« odgovorim mu jaz, »tu je listnik! Pri mestu Fisen ste ga izgubili. Ali se še spominjate dogodka, ko niste hoteli ubozemu človeku nič podariti? Tisti sem jaz!«

Kupec stoji osupnjen. Urno zagrabí listnik, mrmra, kakor bi se hotel zgovarjati in mi reče, naj stopim v drugo stanico.

Služabnik prinese mi po gospodovem povelji vina in kruha. Ko se najem in tudi Mignončka napasem, pregleda kupec vse papirje pazljivo. —

»Vse je v redu,« reče, »pošten mladenič si.« Moram mu vse povedati. »Jelite gospod, da si vi tega niste mislili, da vam bo berač tako vstregel? Ne zamerite mi, da tako govorim. Storil sem svojo dolžnost, pa žalili, zelo žalili ste me s svojimi bridkimi besedami. Zato vas prosim, ne zaničujte v prihodnje tako reveže. temuč bodite usmiljeni.«

»Le pusti to,« reče mi nekoliko osramoteno; »vsaj ni tvoja nesreča, da si me srečal. Tistemu, kateri mi listnik z vsemi denarji prinese, obljubil sem 20,000 goldinarjev.« To izgovorivši, porine mi šop bankovcev.

Kako mi je bilo tačas pri srci, ne morem povedati. Kupec to zapazivši mi reče:

»Kaj boš pa počel z denarji?«

»Gospod! ne vem; dajte mi dober svet!« mu odgovorim.

Svetoval mi je, denarje v njegovi kupčiji pustiti. Obljubi mi, po šest od sto od njih obresti dajati. Tako lahko pridem vsaki mesec po sto goldinarjev. Sto goldinarjev vsaki mesec! Še nikoli nisem toliko denarjev vkup imel, kar sem živ, zdaj bi imel pa vsaki mesec sto goldinarjev. Kupec mi našteje takoj 200 goldinarjev in mi svetuje, da si napravim čedno obleko in mi obljubi, da mi bo, dokler ostanem v Augšpurku, za stonj hrano dajal. Zahvalim se mu spodobno.

»Mlad človek ste še,« nadaljuje kupec; »škoda bi bilo, če bi postopaje svoje denarje zapravili. Ali ste se že česa učili? Ali bi vas veselilo česa se učiti?«

Nijsem vedel, kaj bi mu odgovoril. Postopati nijsem znal in tudi nijsem hotel, pa česa početi? Rečem kupcu, da bom dobro premislil.

»Tako storite! zdaj pa lahko noč. Danes ste moj gost in ostanite pri meni. Jutri bote pa šli v dobro gostilno.«

Pozvončka, in strežaj me pelje v lepo sobo in mi prinese kaj dobro večerjo z vinom in pivom.

Toda nisem mogel ne piti ne jesti. Mignona sem nasitil. Kaj dobro mu je dišalo. Jaz pa pokleknem in molim iz globočine ginjenega in hvaležnega srca. Ko molim in se Bogu zahvalim, premišljudem, kaj bi počel z denarji. Zdaj sem hotel kupčijo začeti, zdaj si kupiti kmetijo, vsakovrstne misli so mi rojile po glavi. Zdaj se pritisne Mignon prijazno k meni in položi nožico v mojo roko, milo me gledaje, kakor bi se hotel zahvaliti za večerjo. Pritisnem ga k sebi. Kar se mi naenkrat nekaj v srci razjasni. »Kaj«, reče nekaj v meni, »ali ne veš, v česa te je Bog namenil? Hvaležen hočeš biti in, ali ne veš, komu imaš za Bogom največ zahvaliti? Kdo drug ti je dal meso, ki si ga danes jedel, kakor tele? Kdo drug ti dá zjutraj mleka, kakor krava? Črevlje, ktere te kamna in trnja varujejo, ti je dala koža goveja; obleko, ki te greje, ali je nimaš ovčji volni zahvaliti? Ali še veš, kako si kot dete za grmovje položen brez pomoči ležal, dokler te ni pes stare Maruše našel? Kdo je čul pri tebi bolj

zvesto, kakor on? Ali te ni živila koza s svojim mlekom? Spomni se, da si zapuščen med ovci in jagnjeti ležal, in da so te one v zimskem mrazu z životi grele, ti z mlekom žejo gasile, ti z lizanjem kože celile! Ali še veš, da je Sultan se boril za tvoje življenje z volkom in je za-te poginil? Ali še pomniš Filaksovo zvestost? Kaj je storil Kastor za-té? Dvakrat te je otel smrti in slednjič sam poginil; ali veš, kdo ti je v žareči puščavi žejo pogasil? ali ni bil velbljod? Kdo te je izvlekel izpod sneženega plaza, kdo drug, kakor pes Avguštnarjev? In Mignon, Mignon, ali še veš, kako je s svojim životom tvoje otrpno srce ogrel in te rešil, da nisi bil strašno pokopan, ko si bil še živ? Kdo je našel listnik? komu imaš zahvaliti bogastvo? Od mladosti ljubil si živali in one so tebe ljubile; ž njimi si se veselil in veselilo te je, jim v boleznih pomagati. Po božji volji si se pri umnih ljudeh marsičesar iz živinozdravilstva učil; kaj pa, če bi božja volja bila, da bi dober živinozdravnik bil? Anže, potem bi ne bil samo dobrotnik živalim, temuč tudi ljudem, ki se več ali manj vsi živijo od živalij. Kot dečku moč ti je bilo jokati, če si videl in čul živino v boleznih ječati, — ali je zdaj srcé tvoje postalo trdovratneje? Glej, kako gosto-

krat živina težko in bridko trpí! Anže, ona trpí za ljudi, kajti za nje daruje vse, trud svoj, moč, življenje in kri. Ali mar ne zaslužijo živali, ki vse za človeka žrtvujejo in se celó zanj usmrtiti dadé, da se jih človek tudi usmili in se uči njih bolezní spoznavati in zdraviti? Anže, nikar naj te denarji ne oslepé; stori, kot si začel in bodi hvaležen. Zaradi živali bodi živinozdravnik, zavoljo ljudi in zavoljo Boga. Glej, pravični se tudi svoje živine usmili. Veselo vpitje živali, koje boš rešil, ali njih bolečine, ki jim jih boš olajšal, puhtele bodo kot molitev k Bogu, a On bo vse obilo poplačal!«

Vse je bilo pač res, kar mi je govoril notranji glas. Dolžan sem bil, živalim se hvaležnega izkazati, a sklenem, to tudi storiti.

Zjutraj razodenem trgovcu svoj sklep. Smehljal se je po svoji navadi rekoč: »Ljudi zdraviti bila bi večja čast in donašala bi več dobička, dasi so tudi živinozdravniki potrebni. Prav imate. Če tedaj hočete postati živinozdravnik, želim vam, da bi bili prav dober zdravnik. Toda povedite mi, kako vam morem pomoči?«

Zahvalim se mu in ga prosim, naj shrani premoženje moje, kakor mi je bil obljubil. Kupec mi znova obljubo svojo potrdi in še

tisti dan je bila pogodba pri sodnji izgotovljena.

Srcé me zdaj sili v cerkev, ker imel sem mnogo se Bogu zahvaliti. Storim to prav iz srca in obljubim Bogu, dobrot njegovih in milost nikoli ne zabiti. Iz cerkve gredé vidim za manoj stopati mládo sramežljivo dekle. Ker se še nij bilo popolnem zdanílo, — mi nij bilo moč razločiti njenega obraza. Grém torej počasneje, a kmalu me dohiti.

»Anže,« pravi mi znan glas, »ali me več ne poznaš?«

Bila je Kristina; pozdraviva se presrčno. Veselja nijsem mogel v začetku govoriti in zaprlo mi je sapo, molché sem jo držal za desnico in ji gledal v zvesto, prijazno obličje. »Anže, videla sem te v cerkvi — prične Kristina — a klečala sem blizu tebe; videla tvojo shujšano postavo in obnošeno obleko. To me v srcé zaboli in solze mi pridejo v oči zaradi tvoje revščine. Potolažila sem se, videti te v molitev vtopljenega, in mislila sem: »Če se mu je tudi slabo godilo — pobožno in bogaboječe srcé si je vendar ohranil. Bog se bo enkrat tudi njega usmilil in mu poslal ob pravem času še lepih dnij. Anže! za srečo tvojo sem prav goreče molila in nadejam se, da bo Bog molitev mojo uslišal!«

»Oj ti blago srcé!« vskliknem ves ginjen.

»Vidiš, Anže, imam dobro službo pri nekem duhovnem gospodu. Teta mi je pa pred tremi leti umrla.«

»Gospod moj so prav pobožni in usmiljeni, k njim te bom peljala in gotovo bodo za tebe poskrbeli. Prav lepo jih bom prosila. — Anže, ali se še spominjaš, kako sva nekdam na paši vse delila med sé: mleko, kruh, puter in sir? Česar eden nij imel, dobilo se je gotovo pri drugem in rad je dal. Ljubi Anže, prihranila sem si nekaj goldinarjev, ponudim jih tebi, vzemi jih, prosim te in ne brani se majhnega darú. Bog vé, kako bi me stem užalil.«

»Oj ljuba Kristina! — rečem na to, srcé se mi je kar topilo — tedaj svoj poslednji prihranjeni sold hočeš deliti z manoj? Čuj torej mene, jaz nijsem ubog, siromašen, ampak bogat!«

»Kaj, bogat? Anže, ti, pa bogat?« vpraša ona in maje z glavo neverjetno, — in tvoja siromašna obleka?«

»Da, po obleki soditi, ne zdim se bogat, Kristina, prav imaš — odgovorim jej smehljaje — a vender je res, — postal sem bogataš!«

Povém ji vse na kratko. Solzé veselja igrale so ji v očeh, hvalila in častila je Očeta nebeškega.

Kako se mi je pozneje godilo in kaj sem postal, dogodba ta je kratka.

Dve leti učil sem se živinozdravništva na najslavečih zavódih; pozneje se tu naselim, kjer vže zdaj bivam, nameščen kot živinozdravnik celih petnajst let. Pozneje se oženim, in katero sem si za ženo izbral, lahko vsakdo vgane. Pav srečno in zadovoljno živim z Kristino. Z manoj vred ljubi živali, in stan moj mi je tako ljub in mi dopada, da bi ga z nobenim drugim stanom ne zamenjal!

Plemeniti gospod, milostiva gospa! to je prigodba moja, ki natanko in živo pričuje, zakaj sem postal živinozdravnik.«

Grofu je očividno povest ta segala v srcé, pogleda priljudno in ginljivo živinozdravniku v oči, ter mu podá roko svojo rekoč: »Prigodbo vašega življenja globoko čutim, pošten mož ste. Da, usmiljenega srca človek se usmili tudi živine, ki vse za njega žrtvuje. Večna sramota človeku, ki more živalim biti nehvaležen!«

Pri Jan. Giontini-ju v Ljubljani

se tudi dobivajo:

- ABC v podobah in besedi za otroke.** Sestavil *Ivan Tomšič* 15 kr.
- Čas je zlato.** Podučna povest za mladost. Spisal *F. Hofman*. V Ljubljani 1864 36 kr.
Lično vezano 50 kr.
- Deset krajarjev cesarja Jožefa.** Podučna povest s podobami. V Ljubljani 1873 12 kr.
- Dve čudapolni pravljici,** za slovenski narod povedani. Drugi popravljeni natis. 1881. V slikanej lepej vezbi. 20 kr.
- Dragoljubci.** Zbirka podučnih pripovedek. Nabral in spisal *J. Tomšič*. 1879. Trdno vezane 45 kr.
- Hitri računar** z ozirom na sedanjí denar po avstrijski veljavi in na novo mero in vago. — 7. popolnoma predelani in popravljeni natis. 1880. V usnji 60 kr.
V polusnji 40 kr.
- Jenko Simon,** Pesmi. V Ljubljani 1865 60 kr.
V prav ličnem platnu vezane 1 gold. 20 kr.
Sè zlatim obrezkom 1 gold. 50 kr.
- Kuharica slovenska** ali navod, okusno kuhati navadna in imenitna jedila. Narekovala *M. Bleiweis*. V Ljubljani 1878. Veljajo lično vezane 1 gold. 90 kr.
- Kuharske bukve,** nove, ali nauk, najboljša in imenitnejša jedila brez posebnih stroškov pripraviti. Z 200 jedilnimi listki. Tretji natis. V Ljubljani 1877. Vezane.... 90 kr.
- Orožen Valentin,** Spisi. Zbral in priredil *Mih. Lendovšek*. 1879. Posebno lično v platnu vezane z zlatim obrezkom
1 gold. 60 kr.
- Poduk,** kako se dela žganje vsake baže, mrzlo in gorko in brez posebnih naprav. V Ljubljani 1879. Velja ..1 gold.
- Peter rokodelčič.** Podučna povest, prosto na slovenski jezik prelóžil *J. Tomšič*. 1880. Trdno vezane 45 kr.
- Preširen France,** Pesmi. 1866. V posebno ličnem platnu vezane z zlatim obrezkom 1 gold. 50 kr.

- Razlag**, Pěsmarica. 1872. V posebno ličnem platnu vezane z zlatim obrezkom 1 gold. 50 kr.
- Répoštev, duh v kerконоških gorah.** Tretji predelani in popravljeni natis. 1881. V slikanej, lepej vézbi . . 20 kr.
- Rokopis Kraljedvorski.** Iz staročeskega poslovenil *F.* *Levstik.* 1856. V ličnem platnu vezane z zlatim nadpisom
40 kr.
- Sanje v podobah.** Novi popravljeni natis 8 kr.
- Sanjske bukve**, prave egiptovske, od leta 1231. V Ljubljani 1880* 15 kr.
- Slomšekove pesmi.** Zbral, uredil in izdal *Mih. Lendovšek.* 1876. V posebno ličnem platnu vezane z zlatim obrezkom
2 gold.
- Smid Krištof.** Sto malih pripovedek za mladost. Poslovenil *Ivan Tomšič.* 1872..... 40 kr.
Lično vezane 50 kr. — 1 gold
— — *I. Ljud. Hrastar; Golobček. II. Jozafat, kraljevi sin Indije.* 1880. Vsake veljajo trdno vezane 40 kr.
V posebno ličnem platnu..... 70 kr.
- Tisoč in ena noč**, s podobami. Izhaja v zvezkih po dvakrat na mesec. Zvezek..... 20 kr.
- Valjavec** (*Matija Kračmanov*), *Pesmi.* 1855 35 kr.
Posebno lično v platno vezane z zlatim obrezkom
1 gold. 30 kr.
- Venček za vezilna darila** ali vošilne pesmice o godovih, novem letu in družih priložnostih z nekterimi spominskimi listki in grobnimi nadpisi. Drugi popravljeni in pomnoženi natis. V Ljubljani 18 kr.
- Vošilna knjižica** ali vošilni listi za novo leto, godove in rojstne dneve. Spisal *Ivan Tomšič.* 1870 20 kr.
- Vodnikove pesmi.** Uredil *F. Levstik.* 1869. V posebno ličnem platnu vezane z zlatim obrezkom ... 1 gold. 80 kr.
- Vojska na Turškem** od leta 1875 do konca leta 1878. Spisal *J. Alešovec*, s podobami. 1878..... 50 kr.
Trdno vezane 60 kr.
- Vrtomirov prstan.** Spisal *J. Alešovec.* Drugi pregledani natis. 1881. V slikanej lepej vézbi 20 kr.

